

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra botaniky a fyziologie rostlin

**Dotační politika a její význam pro zemědělství v regionu
Sedlčansko**

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Nikola Stránská

Vedoucí práce: doc. Ing. Václav Hejnák, Ph.D.

© 2016 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci " Dotační politika a její význam pro zemědělství v regionu Sedlčansko" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala panu doc. Ing. Václavu Hejnákovi, Ph.D. za vedení a odbornou pomoc při vypracování této diplomové práce. Poděkování také patří všem zemědělským subjektům, které byly ochotny spolupracovat při rozhovorech a dotaznících.

Dotační politika a její význam pro zemědělství v regionu Sedlčansko

Souhrn

Diplomová práce se zabývá dotační politikou a jejím významem pro zemědělství v regionu Sedlčansko. Cílem práce bylo s použitím dostupné odborné literatury podat ucelený náhled na tuto problematiku. Vysvětlen byl důvod vzniku dotací a jejich význam. Byla zpracována tematika společné zemědělské politiky Evropské unie a její vliv na zemědělství České republiky. Představeny byly i prostředky, které používá Česká republika k podpoře zemědělců. Cílem práce je na regionu ukázat prakticky problematiku dotační politiky v rámci zemědělství. Byly stanoveny hypotézy: dotační politika v regionu Sedlčansko přispívá ke konkurenceschopnosti zemědělství, udržitelnému řízení přírodních zdrojů a k vyváženému rozvoji venkova a využívání dotací v regionu je srovnatelné se situací na celorepublikové úrovni. Byl charakterizován region Sedlčansko z hlediska přírodních podmínek, zemědělství, obyvatelstva. Zpracována byla data o čerpání dotací zemědělskými subjekty v regionu za rok 2014. Z těchto dat byly vytvořeny tabulky a grafy, došlo k porovnání mezi právníky a fyzickými osobami i s celorepublikovou situací. Z hlediska vyplácených dotačních titulů, je v porovnání s celorepublikovou situací v regionu výrazně významná podpora v rámci méně příznivých oblastí. Z charakteristiky regionu byla zpracována SWOT analýza, v jejíž návaznosti jsou vypsány dotační možnosti pro rok 2016 v rámci Programu rozvoje venkova. V terénním šetření byla použita dotazníková šetření a polo-standardizované rozhovory se zemědělskými subjekty v regionu. Výsledky ukázaly, že prostřednictvím dotační politiky v regionu došlo ke zlepšení životní úrovně pracovníků v zemědělství, k možnosti modernizace výroby a strojové techniky. Zemědělské subjekty zároveň vnímají i negativa: rozdíly ve výši podpor mezi státy EU, zvyšování cen půdy a cen za nájem půdy a zvyšování cen dalších vstupů, nerovné podmínky jednotlivých států EU, přílišná byrokracie a složitá legislativa. V rámci přírodních zdrojů se v regionu výrazně projevuje vodní eroze. Venkov v regionu se i přes dotační politiku stále potýká s problémy (snižující se počet obyvatel, odchod lidí do měst, stárnutí venkovské populace, snižující se počet zemědělských podnikatelů). Na základě těchto výsledků nebyly hypotézy potvrzeny.

Klíčová slova: zemědělství, společná zemědělská politika, dotace, přímé platby, Program rozvoje venkova

Subsidy policy and its importance for agriculture in the Sedlčany region

Summary

The thesis deals with a subsidy policy and its significance in an agriculture in the Sedlčany region. The aim was to use the available and professional literature and to give a comprehensive view on this issue. It was explained a reason for a creation of the subsidies and their importance. A comprehensive view on the Common Agricultural Policy of the European Union was elaborated and its impact on an agriculture of the Czech Republic. The means were described, which the Czech Republic use to support farmers. The aim was to demonstrate the region practically subsidy policy issues within agriculture. Hypotheses were set: the subsidy policy contributes to a competitiveness of the agriculture, a sustainable management of a natural resources and a balanced development of rural areas in the Sedlčany region, use of subsidies is comparable to a situation at the national level in the region. Sedlčany region was characterized in terms of natural conditions, the agriculture, and the population. A data was processed on utilization of subsidies to agricultural entities in the region for the year 2014. Charts and graphs were generated from these data. Agricultural companies and private farmers were compared also the region and a nationwide situation. A support less favored areas is considerably more significant in terms of subsidies paid in the region. SWOT analysis was compiled of characteristics of the region. Subsidy options for 2016 under the Rural Development Programme were resulted. Questionnaire and semi-standardized interviews with agricultural entities were used in a field research in the region. Results demonstrated: the subsidy policy improves a living standards of workers in an agriculture, a modernization of a production and a mechanical engineering in the region. Agricultural entities perceive the negatives: differences in a level subsidies between the EU states, an increasing a land prices and a land lease prices, an increasing other inputs prices, unequal conditions of each EU member state, too much a bureaucracy and a complicated legislation. A water erosion occurs in a context of natural resources in the region. Rural areas are facing despite the subsidy policy with problems in the region (a declining population, departure of people to the cities, an aging rural population and a decreasing number of agricultural entrepreneurs). Hypotheses were confirmed based on the results of field investigation.

Keywords: agriculture, common agricultural policy, subsidy, direct payments, Rural development programmes

Obsah

1. Úvod	8
2. Vědecká hypotéza a cíle práce	9
2.1. Stanovení vědecké hypotézy	9
2.2. Cíle práce	9
3. Přehled literatury.....	11
3.1. Situace českého zemědělství a venkova.....	11
3.2. Dotace	12
3.2.1. Druhy dotací.....	12
3.2.2. Negativní vlivy dotací	13
3.2.3. Důvody zásahu prostřednictvím dotací v zemědělství.....	15
3.3. Struktura zdrojů dotací pro zemědělce.....	19
3.4. Společná zemědělská politika a její důsledky pro ČR.....	19
3.5. Cíle a principy společné zemědělské politiky.....	20
3.6. Nástroje společné zemědělské politiky	22
3.7. Systém dotací a podpor	2
3.7.1. Přímé platby	23
3.7.2. Kontrola podmíněnosti - Cross Compliance	28
3.8. Zaměření společné zemědělské politiky po roce 2014	29
3.9. Program rozvoje venkova 2014 - 2020	30
3.9.1. Opatření pro období 2014 - 2020	31
3.10. Národní dotace	32
3.11. Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond.....	32
3.12. Čerpání dotací a podpor poskytnutých prostřednictvím SZP EU	33
3.12.1. Vliv dotací a podpor na situaci českého zemědělství.....	34
3.13. Důvody pro analýzu vlivu dotací	36
4. Materiál a metody	37
4.1. Metodika	37
4.2. Charakteristika prostředí	38
4.2.1. Sedlčansko.....	38
4.2.2. Sídelní struktura	38
4.2.3. Demografie	40

4.2.4. Přírodní podmínky regionu	41
4.2.5. Zařazení regionu dle typologie venkova	42
4.2.6. Zemědělství v regionu	42
4.2.7. Zemědělská půda v regionu	43
4.2.8. Situace zemědělského sektoru.....	44
5. Výsledky.....	48
5.1 Čerpání dotací zemědělci v regionu.....	48
5.1.1. Srovnání s ČR	52
5.2. SWOT analýza zemědělství regionu Sedlčansko.....	54
5.3. Kvalitativní výzkum.....	56
5.3.1. Výsledky rozhovorů	57
5.3.2. Dílčí závěr	61
5.4. Kvantitativní výzkum.....	63
5.4.1. Výsledky dotazníkového šetření	63
5.4.2. Dílčí závěr	69
6. Diskuze.....	71
7. Závěr	74
8. Seznam literatury.....	76
9. Seznam použitých zkratk	82
10. Seznam příloh.....	83

1. Úvod

Zemědělství se především v souvislosti s dotační politikou stává dosti kontroverzním tématem, je vůbec potřeba podporovat zemědělství z národního popřípadě evropského rozpočtu. Podle Bečvářové (2007) se právě dotace staly typickým nástrojem, který je užíván v rámci podpory zemědělského sektoru.

Zemědělství je významnou složkou hospodářství státu. V porovnání s jinými složkami národního hospodářství je zemědělství specifické. Musí se často vypořádávat s nepředvídatelnými situacemi, jako jsou nepříznivé klimatické podmínky, neúroda, nedostatečný odbyt produkce apod. Zároveň je důležité z hlediska poskytování jedné z nejzákladnějších lidských potřeb – výživy, proto je jeho podpora jak ze strany státu, tak i ze strany nadnárodního významu v tomto případě Evropské unie neoddiskutovatelná.

Evropská unie si podporu zemědělství zařadila do programu již od svého vzniku a jako jedna z hlavních priorit je zemědělství dodnes. Ročně vynakládá na společnou zemědělskou politiku významnou část svého rozpočtu. Ovšem zemědělství není jen producentem potravin, ale podílí se na péči o krajinu, má vliv na kvalitu půdy, vody a vzduchu a jeho účinek dopadá i na biodiverzitu. Proto se dnes již dotační politika v oblasti zemědělství nezaměřuje jen na problematiku dostupnosti a dostatku potravin, ale směřuje i na ekologickou stránku zemědělství. Podporováni jsou ty zemědělské subjekty, kteří vykazují ochotu pečovat o krajinu, kteří se snaží šetrně hospodařit, především udržitelným způsobem.

Zároveň je dotační politika cílena i na samotný venkov, který je se zemědělstvím úzce spjat, jeho podpora je významná. Je důležité udržet obyvatelstvo na venkově, především mladé lidi, aby zde měli dostatek pracovních míst nejenom v zemědělství, ale i v jiných na zemědělství navázaných činnostech.

2. Vědecká hypotéza a cíle práce

2.1. Stanovení vědecké hypotézy

V teoretické části diplomové práce budou citovány publikované informace z odborné literatury o dotační politice v zemědělství. Dojde k nastínění pozitivních i negativních stránek dotací. Zaicíleno bude také na vliv dotační politiky na zemědělství především České republiky. V praktické části bude vytvořen náhled na podporu zemědělství v regionu Sedlčansko.

Diplomová práce na základě zjištěných informací o regionu Sedlčansko, o čerpání dotačních prostředků zemědělskými subjekty v regionu za rok 2014, terénního šetření (kvalitativní a kvantitativní výzkum) a vytvořené SWOT analýzy potvrdí či vyvrátí hypotézy:

- dotační politika v regionu Sedlčansko přispívá ke konkurenceschopnosti zemědělství, udržitelnému řízení přírodních zdrojů a k vyváženému rozvoji venkova,
- využívání dotací v regionu je srovnatelné se situací na celorepublikové úrovni.

2.2. Cíle práce

Cílem práce je vytvořit ucelený náhled na problematiku dotační politiky v oblasti zemědělství. Zjistit jaké existují důvody pro vznik dotací a proč byly zavedeny právě v oblasti zemědělství. Zaměřit se na společnou zemědělskou politiku, jakou má tato politika Evropské unie vliv na zemědělství a jakými prostředky se snaží podporovat zemědělství. Jaké možnosti mají subjekty hospodařící v zemědělství při čerpání dotací, jaké dotační tituly jsou jim poskytovány. Jakým způsobem se zapojuje do podpory zemědělství Česká republika. Jaké jsou následky čerpání dotací pro české zemědělství.

Dalším cílem práce je na příkladu vybraného regionu ukázat prakticky problematiku dotační politiky v rámci zemědělství. Ze zjištěných informací, terénního šetření a vytvořené SWOT analýzy budou zodpovězeny hypotézy. Dojde k vymezení regionu, který bude blíže analyzován především v souvislosti s dotacemi v zemědělství. Bude provedena obecná charakteristika regionu. Dále bude popsán zemědělský sektor a zemědělská půda v regionu. Na základě dostupných informací dojde k vytvoření SWOT analýzy, ze které bude patrné s jakými příležitostmi a hrozbami se zemědělství v regionu potýká a jaké slabé a silné stránky existují

pro zemědělství v regionu. Ze získaných dat o příjemcích dotací z internetových stránek SZIF budou zpracována data o získaných dotacích za rok 2014 zemědělci, kteří hospodaří ve vybraném regionu. Data budou porovnána z hlediska fyzických a právnických osob a také s celorepublikovými údaji. Na základě terénního šetření se zjistí přímé zkušenosti zemědělců a zemědělských společností s dotacemi. Jaké dotace jsou nejčastěji čerpány a jaký vliv mají následně na zemědělský sektor. Výsledky budou zaznamenány do grafů a tabulek, dojde ke srovnání odpovědí od fyzických a právnických osob a s celorepublikovou situací. Na základě zjištěných dat o regionu v porovnání s celorepublikovou situací dojde k vyvrácení či potvrzení stanovených hypotéz.

3. Přehled literatury

3.1. Situace českého zemědělství a venkova

České zemědělství se vyznačuje duální strukturou výroby. Zde 87 % podniků připadá na podniky fyzických osob, obhospodařující celkem 30 % zemědělské půdy. Zbylé podniky (13 %) jsou právnické osoby s převážně nájemní pracovní silou, hospodařící na zbytku zemědělské půdy (70 %). Odvětví zemědělství se v roce 2013 podílelo na celkové tvorbě HNP (hrubý národní produkt) v základních 1,57 %. Podíl zaměstnaných v zemědělství na celkovém počtu pracovníků v ČR k roku 2013 bylo 2,63 %. V českém zemědělství je výrazná nepříznivá věková struktura, kdy se zemědělství potýká s nedostatkem mladých lidí jak ve vedoucích pozicích, tak i v ostatních. Což negativně ovlivňuje např. zavádění inovací. Ačkoli v ČR probíhá podpora resortního výzkumu, podniky nevyužívají dostatečně výsledků výzkumu. Zemědělství se potýká s problémem nedostatečného zpracování suroviny do výrobků s vyšší přidanou hodnotou. Přičemž stimulace k vyšší přidané hodnotě zemědělským podnikům může zajistit vyšší konkurenceschopnost (Zpráva o stavu zemědělství, 2013).

Se zemědělstvím úzce souvisí i venkov, který je tradičně se zemědělstvím spjat. Na území ČR se nachází 6 251 obcí. Pro ČR je charakteristická výrazná rozdrobenost velikostní struktury obcí. V porovnání s ostatními státy EU má odlišnou strukturu osídlení. Obce v ČR mají nejnižší průměrný počet obyvatel (1 640 obyvatel na obci) a zároveň se jedná o jedny z nejmenších obcí (průměrná velikost území je 13 km²). Věková struktura venkova je v podstatě podobná struktuře městských oblastí. Obě se potýkají s problémem stárnutí obyvatelstva. Stárnutí obyvatel s trendem stěhování mladých lidí do měst přispívají k dlouhodobému úbytku venkovské populace. V posledních letech se vylidňování venkova výrazně zpomalilo. Tento jev se projevil pouze ve statistikách, protože je to zapříčiněno masivní výstavbou rodinných domů v okolí velkých měst a vznikem husté satelitní zástavby v těchto oblastech. Ovšem tento typ zástavby nemá s venkovem ani se zemědělstvím mnoho společného. Stěhování mladých lidí z venkovských oblastí souvisí s problémem nedostatku pracovních příležitostí. Jež je umocňován nižší koncentrací výrobních podniků i podniků nabízejících služby, a tedy potenciálních zaměstnavatelů. Pro venkovskou zaměstnanost je typické, že přes 80 % obyvatel obcí za svou práci dojíždí. Následně je oslabena poptávka po produkci a službách na venkově a dochází k omezování možností podnikání na venkově (Zpráva o stavu zemědělství, 2013).

Nejen tyto problémy, ale i mnoho dalších pomáhají řešit dotace z Evropské unie, jedná se o přímé platby a dotace v rámci Programu rozvoje venkova. Další dotace jsou poskytovány i přímo Českou republikou, a jde tedy o dotace národní, které mají za úkol řešit problémy, především menšího lokálního charakteru.

3.2. Dotace

Samuelson a Nordhaus (1991) definují dotaci jako platbu vlády firmě nebo domácnosti, která poskytuje či spotřebovává určitou komoditu.

Dotace tvoří takovou část veřejných výdajů, kterými je označován tok finančních prostředků, jenž jsou v rámci veřejného rozpočtu poskytovány na realizaci různých fiskálních funkcí státu (popřípadě vlády, města, obce či Evropské unie), a to na principu částečné nebo plné nenávratnosti a neekvivalence (Boháčková a kol., 2011).

Podle Bečvářová (2007) se dotace staly typickým nástrojem užívaným v rámci podpory zemědělského sektoru. Obecně je lze nazvat jako transfery odrážející změny v rozdělování důchodů, které nejsou spojeny s tokem zboží a služeb.

Podle Grega (2005) je možné dotace definovat jako ocenění veřejného sektoru, které přímo ovlivňuje relativní ceny v soukromém sektoru. Své ekonomické opodstatnění mají dotace v případě, že se při volném působení tržních sil snižuje úroveň blahobytu společnosti. Pro opodstatněnost zemědělských dotačních programů lze uvést zejména následující tři ekonomické argumenty:

- deformace na domácím trhu s výrobky a výrobními faktory,
- cenová nestabilita zemědělských produktů,
- argument nerozvinutého odvětví.

3.2.1. Druhy dotací

Boháčková a kol. (2011) člení dotace následovně:

- a) běžné dotace, jenž slouží k financování provozních nákladů a dále je možné je rozdělit na:
 - dotace účelové, poskytovány na předem určený účel,
 - dotace neúčelové, jejichž poskytování není na konkrétní účel.

- b) investiční dotace, které jsou určeny na financování skutečné investice a jsou tedy přísně účelové.

Z hlediska adresnosti se dotace člení na:

- a) přímé - adresné, vypláceny přímo subjektům, které je potřeba podporovat,
- b) nepřímé - zprostředkované, poskytované dalším subjektům, jenž jsou v určitém vztahu k subjektům, které stát zamýšlí podporovat, např. poskytovatelům vstupů firm.

Velmi důležité je členění dotací z rozpočtového hlediska, z jakého rozpočtu jsou finanční prostředky vynakládány:

- a) dotace z rozpočtu nadnárodních struktur (např. rozpočet Evropské unie),
- b) dotace ze státního rozpočtu,
- c) dotace z rozpočtů územní samosprávy.

3.2.2. Negativní vlivy dotací

Existuje skupina ekonomů, zastávající názor, že dopad dotací na ekonomickou efektivnost bude vesměs negativní. Na pokles celkové efektivnosti ekonomiky působí skutečnost, že dotace v základu znamenají přerozdělování důchodů. Existuje představa, že politika přerozdělování důchodů od jedné skupiny ke druhé, snižuje svůj celkový produkt. Důchody mohou být totiž přesunuty ke skupinám obyvatel (odvětvím), které je nedokáží stejně účinně využít, jako skupiny (odvětví), od nichž byly odčerpány, např. pro nedostatek technologií. Navíc je část těchto důchodů ztracena v podobě administrativních nákladů (Boháčková a kol., 2011).

Například Rothbard a kol. (2005) říká, že veškeré případy dotací poškozují efektivní a podporují neefektivní poskytovatele statků a služeb. S tímto názorem souhlasí Boháčková a kol. (2011), kdy tvrdí, že dotace mohou zapříčinit prodlužování života neefektivních firem na úkor firem efektivních. Dochází k narušení výrobní struktury a zabránění přesunu výrobních faktorů z méně produktivních subjektů k subjektům produktivnějším.

Z dotačních programů navíc těží jen některé skupiny na úkor jiných. Je to možné uvést na příkladu dotací cen. Z dotací cen získávají jak výrobci, tak spotřebitelé. Dotování ceny spotřebitelům totiž umožňuje, aby mohli dané statky nakupovat za nižší cenu. Následně je však nezbytné uvažovat, kdo danou dotaci zaplatí. Stát vyplácí dotace ze svého rozpočtu, jehož velkou částí se stávají příjmy, tudíž příjmy vybrané od daňových poplatníků, jimiž jsou všichni – spotřebitelé i dotovaní zemědělci. Nicméně spotřebitelé nakonec zaplatí na daních mnohem

více než zemědělci, neboť jich je početně značně více. Ve výsledku prospěch z dotací mají ti, kdo tvoří menší skupinu. Ti totiž na daních zaplatí menší podíl subvencí, než jaký z nich mají prospěch. Z toho hlediska je vhodné do hodnocení dotačních programů zahrnout kritérium porovnání prospěchu jedněch a ztrát druhých vyjádřené v penězích (Boháčková a kol., 2011).

Dotace je možné považovat za nástroj, který pomůže při odstranění nejen tržního selhání, ale zároveň nastolí výraznější rovnost ve společnosti a tím zabrání sociálnímu nepokoji. Panuje však názor, že čím větší je rozsah dotací státu v ekonomice, tím více je trh omezen ve svém přirozeném fungování, a tím méně efektivní bude trh při poskytování služeb spotřebitelům. Z čehož vyplývá, že čím větší budou státní dotace, tím nižší bude životní úroveň každého člověka (Rothbard a kol., 2005).

Současné zemědělství je téměř na celém světě podporováno ze strany vlád. Zkušenosti ukazují, že ať už jsou státní zásahy z jakéhokoliv důvodu jednou zavedeny do praxe, velmi těžko se odstraňují, a to i v případě, že již neexistuje výchozí podnět pro jejich uplatňování. To vyplývá většinou ze skutečnosti, že přestože primární důvody pro dotování zemědělství bývají obvykle ekonomického charakteru, existují i důvody neekonomické povahy, mezi které patří celá řada argumentů politického a společenského charakteru, které znesnadňují odbourávání již zavedených dotačních titulů (Grega, 2005).

Socioekonomické následky SZP nejsou vždy pouze pozitivní, i přestože dotace do zemědělství byly původně vyvinuty z hospodářských důvodů. Cílem dotování výroby, bylo zajistit minimální úroveň příjmů pro zemědělce. Nicméně, tato strategie povzbudila proces intenzifikace, generování dvourychlostního zemědělství. Na jedné straně, v regionech, které jsou schopné intenzifikace, proces SZP podnítl rozšíření intenzivních zemědělských podniků a zvýšené výnosy, generování vysokých příjmů a zisky. Na druhé straně, v oblastech, kde je nemožná intenzifikace, příjmy zůstaly nízké a nastartoval tak proces opouštění půdy, který prohlubuje propast mezi bohatými a chudými farmáři. Diferencovanější sociální hlediska, co se týče chudoby, byly nyní začleněny do SZP (Mouysset, 2014).

Současná snaha předních ekonomicky vyspělých států světa je upřena na takovou redukci státních intervenčních zásahů v zemědělství a na restrukturalizaci aktuálních forem této podpory, které by vedly ke zvyšování celospolečenského blahobytu. Snaha o liberalizaci zemědělského obchodu však sama o sobě nevyklučuje podporu zemědělského sektoru státem (Grega, 2005).

Je třeba se zaměřit na omezení rizik negativních důsledků nastavení toku dotací do zemědělství, přesněji řečeno do agrárního sektoru a aktuálně i do rozvoje venkova. To se v

zásadě týká dvou problémových okruhů, a to:

- a) volby vhodných kritérií alokace dotací, to znamená účelnosti dotací, především z hlediska dotace na zdůvodnitelnou strategii restrukturalizace jako předpokladu pro rozvoj odvětví v intencích nového modelu a konkurenceschopnosti zemědělských podniků na globalizujícím se trhu,
- b) problému účinnosti dotací, který souvisí s rozhodováním o formě/nástroji transferu a jeho ekonomických nákladech. Nelze totiž vyloučit takové scénáře agrárních politik, které budou nuceny řešit striktní požadavky dalšího snižování dotační podpory do zemědělské prvovýroby (Bečvářová, 2007).

Negativní názory na dotace se objevují i z toho důvodu, že financování dotačních programů z veřejných rozpočtů je spojeno s potřebou hodnotit, zda jsou veřejné statky účelně a hospodárně vynakládány. Existuje totiž dosti všeobecné přesvědčení, že hospodaření s veřejnými prostředky vede k méně hospodárnému a méně efektivnímu použití, než když se jedná o nakládání s vlastními prostředky soukromých subjektů (Boháčková a kol., 2011).

3.2.3. Důvody zásahu prostřednictvím dotací v zemědělství

I přes tyto rozličné názory na dotace jsou stále poskytovány. V oblasti zemědělství jsou uváděny následující základní důvody:

- zajištění potravinové soběstačnosti a bezpečnosti
- zajištění cenové stability zemědělských výrobků
- zajištění ochrany důchodů pracovníků v zemědělství
- zajištění péče o krajinu
- udržení osídlení venkova
- přínos zemědělství pro rozvoj venkovského prostoru
- přínos k environmentální kvalitě vody a půdy
- přínos k welfare hospodářských zvířat (Boháčková a kol., 2011).

Zemědělské odvětví je na jedné straně specifické svým postavením v hospodářství, na druhé straně také jeho podmínkami, ve kterých je provozováno a které se liší od podmínek ostatních sektorů. Jsou zdůrazňovány:

- velmi výrazný vliv přírodních faktorů,
- nedokonalá konkurenceschopnost v zemědělství,

- nižší úroveň produktivity práce v zemědělství,
- ekologie a krajina (Neumann, 2004).

Dopad přírodních faktorů je významný. Zemědělci jsou z velké části odkázáni na počasí, které má zásadní vliv na jejich produkci a následně i celkový výsledek hospodaření. Množství produkce je ovšem málo ovlivnitelné a dá se tedy říci, že podnikání v zemědělství je celkově vzato velmi rizikové (Baráková, 2010).

Nedokonalou konkurencí jsou myšleni zejména odběratelé. Zemědělci jsou nuceni nejenom v ČR významnou část své produkce dodávat velkým obchodním řetězcům, které si díky své silné vyjednávací pozici zajistí nízké nákupní ceny. Následně si tak mohou stanovit podmínky nevýhodné pro zemědělce (Neumann, 2004).

Bečvářová (2007) řadí důvody pro podporu sektoru zemědělství zejména v těchto souvislostech:

- a) Zvláštní sociálně ekonomická struktura a umístění podnikatelských subjektů v zemědělské prvovýrobě, vyznačující se velkým počtem výrobců, z velké části vázaných na půdu, (různé kvality a úrodnosti).
- b) Vliv nestejných agroekologických podmínek a meziročního kolísání počasí, který se projevuje na:
 - rozdíly v produkci u výrobního faktoru „půda“,
 - nebezpečí negativního působení počasí včetně povětrnostních rizik, poškození hospodářských plodin i zvířat chorobami a škůdci, ohrožení půdy erozí a nevhodnými postupy, stejně také zaplevelením, což dále vede ke zvyšování preventivních zásahů a včasného ošetření.
- c) Nízká cenová pružnost poptávky po potravinách při situaci, kdy trh dosahuje vysokého stupně nasycenosti.
- d) Nízká cenová pružnost nabídky zemědělských produktů důsledkem biologicky determinovaného výrobního postupu, reprodukčního cyklu v zemědělské výrobě a fixností aktiv v zemědělství, což:
 - omezuje schopnost výrobců okamžitě reagovat na změnu v poptávce,
 - podporuje tendenci volit konzervativnější strukturu výroby, protože změna poptávky na trhu zemědělských komodit není časově sladěna se „založením“ nabídky pro budoucí trh,
 - kapitál je vázán dlouhodoběji a zvyšuje nebezpečí následného znehodnocení kapitálu, specifická fixní aktiva zůstávají v zemědělství při nízkém výnosu.

e) Dlouhodobý pokles příjmů v zemědělském sektoru.

Fixní charakter mnoha výrobních faktorů v zemědělství, zejména půdy a částečně také pracovních sil, a charakter výroby způsobují, že zemědělci nejsou schopni reagovat adekvátním způsobem na změny v cenách zemědělských produktů i výrobních vstupů do zemědělství. Tyto vlivy, jejichž odrazem je neelastická nabídka zemědělských výrobků, společně s nepružností poptávky po většině zemědělských výrobků, vedou k vysoké fluktuaci cen zemědělských produktů, která způsobuje fluktuaci příjmů farmářů, což vede ke snižování jejich blahobytu (Grega, 2005).

Tyto cenové fluktuace činí zemědělství velmi rizikovým podnikáním. I kdyby bylo schopno se osvobodit od zmíněné neelastičnosti nabídky výrobních faktorů (tzn. zvýšit flexibilitu rozsahu využití výrobních vstupů do zemědělství), stále ještě by působil faktor počasí a mnoho dalších vlivů jako nemoci, škůdci apod. Toto riziko je však v zemědělské výrobě vždy přítomné. Výsledkem jeho existence jsou odchylky od rovnovážné velikosti objemu zemědělské produkce, požadované trhem, a tím cenová nestabilita této produkce (Grega, 2005).

Produktivita práce v sektoru zemědělství má sice rostoucí trend, trvale je však na nižší úrovni než v jiných odvětvích hospodářství, což se následně odráží i na příjmech. S rostoucí produktivitou práce dochází k růstu příjmů, zároveň ale i k nižší potřebě pracovníků a jejich odchodu z venkovských oblastí i proto je podpora zemědělství nadále poskytována (Baráková, 2010).

Jednou z důležitých funkcí dotací je právě bránění odcházení lidí z venkova a ze zemědělství. Opouštění půdy by mohlo mít silné důsledky na životní prostředí, pokud jde o biologickou rozmanitost a ztrátu přírodního kapitálu. Zemědělství poskytuje celou řadu druhově bohatých stanovišť, která by neměla přejít v nevyužitou půdu, zemědělská krajina vytváří a udržuje vlastnosti krajiny a snižuje riziko požárů. Opouštění půdy může mít výrazné dopady jak socio-ekonomické, tak i tradiční kulturní dopady ve venkovských oblastech. Zemědělství je hlavním přispěvatelem venkovské vitality, která zahrnuje sociální, ekonomické a kulturní aspekty: generuje zaměstnanost na venkově, přispívá ke kritické úrovni obyvatel nezbytné pro udržení veřejných služeb, poskytuje funkce (např. krajinné), přitahuje cestovní ruch a udržuje živé tradice (Bojnec et Tatruffe, 2013).

V posledních letech je velice probíranou tématikou životní prostředí, péče o krajinu a zacházení se zvířaty. Proto jsou podpory směřovány k ekologickému zemědělství, které nevyužívá chemické přípravky a je tedy šetrné k životnímu prostředí. Podporami je také

omezováno hospodaření na svazích, které způsobuje erozi půdy (Baráková, 2010).

Elementární důvody pro podporu zemědělství jsou zpravidla ekonomického charakteru. Ekonomická opodstatněnost zemědělských dotačních programů měřená efektivností nákladů vynaložených na zajištění plnění stanovených cílů, je velmi důležitá. Nelze ji přeceňovat a je třeba si uvědomit vzájemnou provázanost ekonomických a neekonomických aspektů. Na druhou stranu pokud jsou primární důvody pro dotování zemědělství politické nebo společenské, neznamená to, že by tyto argumenty nestály na ekonomickém základě (Grega, 2005).

Je zřejmé, že při koncipování hospodářského rámce vytvářející předpoklady pro rozvoj konkurenceschopného agrárního sektoru bude nezbytné brát v úvahu vedle produkční funkce zemědělství také existenci jeho krajinnotvorného, sociálního a environmentálního přínosu. Stejně tak je důležitý aspekt přínosu pro potravinovou bezpečnost státu a šetrné zacházení s hospodářskými zvířaty. Tento celospolečenský přínos zemědělství musí najít odraz v rozsahu a struktuře podpory, kterou hospodářská politika k mimoprodukčním funkcím zemědělství směřuje, přičemž podpora tohoto mimoprodukčního rozměru zemědělství nestojí pouze na argumentech politického a společenského charakteru, ale má i své ekonomické opodstatnění (Grega, 2005).

Zároveň je však nutné brát v úvahu také skutečnost, že aplikace odpovídajících politických nástrojů, eliminujících tržní selhání při existenci produkčních externalit, vedená snahou o maximalizaci společenského blahobytu, může být do určité míry omezena. Mezi limitující faktory budou patřit zejména:

- problém identifikace – vláda musí být schopna deformaci identifikovat a přesně specifikovat její rozsah,
- administrativní náklady – při posuzování možností uplatnění jednotlivých nástrojů zemědělské politiky je nutné si uvědomit, že praktická aplikace těchto nástrojů není beznákladovou operací, ale naopak v některých případech s sebou nese i relativně značné administrativní náklady,
- politická omezení – na základě poznatků z různých zemí je možné konstatovat, že politici upřednostňují podporu prostřednictvím celní ochrany před přímými dotacemi, a to vzhledem k jejímu nepřímému a proto méně zřejmému charakteru. Clo bývá obvykle také politicky přijatelnější proto, že jeho využití jako podpůrného programu je možné zdůvodnit používáním nekalých obchodních praktik ze strany jiných zemí. Naopak využitím přímých dotací politici vlastně nepřímo obviňují za

nutnost použití peněz daňových poplatníků sami sebe,

- mezinárodní dohody – některé formy podpory mohou být omezeny nebo zakázány v rámci mezinárodních smluv, jako například GATT (Grega, 2005).

Bez dotací zahrnutých do zemědělských příjmů (důchodů) by zemědělské podniky např. v ČR, Dánsku, Kypru, Estonsku, Slovensku, do roku 2007 v Německu, Finsku a Švédsku měly existenční problémy. Jejich situace výrazně kontrastuje se zeměmi, mezi které patří Nizozemí, Španělsko, Francie, Lotyšsko, Litva, Maďarsko, Malta, Velká Británie, Rakousko a Řecko (pokud jsou jimi poskytována data důvěryhodná), kde celkový zemědělský příjem i bez dotačních prostředků dosahuje příznivých kladných hodnot. Z toho lze posuzovat, že dotace:

- a) pomáhají silně „vylepšit“ příjmy ze zemědělské činnosti,
- b) rozhodující je efektivnost hospodaření samotných podniků, přístup k využití prostředků, šetření nákladů apod. Skutečnosti výše uvedených zemí, kde by se zemědělské podniky udržely i bez dotací o tom svědčí (Boháčková a kol., 2011).

3.3. Struktura zdrojů dotací pro zemědělce

V České republice lze dotační zdroje rozdělit podle toho, odkud finanční prostředky přichází na dvě základní skupiny. Se vstupem ČR do Evropské unie mohou zemědělci čerpat evropské dotační programy, tyto programy jsou částečně většinou kofinancované ze státního rozpočtu ČR. Dále jsou tyto programy vhodně doplněny dotačními programy národními, které jsou již plně hrazeny ze státního rozpočtu ČR. Vyplácení a administrativu obou druhů programů má v ČR na starost Státní zemědělský intervenční fond (MZe, 2015).

Kromě podpor získaných v rámci SZP mohou zemědělci čerpat také další podpory z národních zdrojů. Jedná se o Ministerstvo zemědělství ČR a Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond (Baráková, 2010).

3.4. Společná zemědělská politika a její důsledky pro ČR

Implementace zásad SZP měla mnoho důsledků v odvětví zemědělství a ovlivnila výkon, strukturu a velikost českého zemědělství. Tyto změny mohou být pozorovány v právní, hospodářské a sociální oblasti. Za prvé, vstup přinesl změny v legislativě (vytvoření organizace trhu, byly zavedeny produkční kvóty na komodity a stanoveny nové požadavky na řízení

zemědělských podniků (tzv. Cross Compliance). Z ekonomického hlediska, české zemědělské podniky musely čelit zvýšené konkurenci ze "starých" členských států a nerovnosti v distribuci dotací. Na druhé straně, toto masivní dotování přes SZP mělo pozitivní vliv na zemědělství (Pechrová, 2014).

3.5. Cíle a principy společné zemědělské politiky

SZP byla vytvořena z důvodu stabilizace trhů se zemědělským zbožím, zajištění potravinové soběstačnosti a zaručení dostatečné životní úrovně zemědělců. SZP od 90. let 20. století prošla vývojem, při kterém postupně vznikly dva základní pilíře. Tyto pilíře se odlišují tím jak ekonomicky a funkčně působí v zemědělském odvětví. Nástroje prvního pilíře mají za úkol stabilizovat příjem zemědělských výrobců. Naopak druhý pilíř obsahuje nástroje, jejichž výsledkem má být: modernizace výroby, zvyšování ekonomické hodnoty produkce, podpora mimoprodukčních funkcí zemědělství, přenos znalostí a inovace. Druhý pilíř také obsahuje podporu ostatních ekonomických a sociálních aktivit ve venkovských oblastech (Křístková a Rättinger, 2014).

SZP je významným hráčem ve venkovských oblastech v EU a má hluboký dopad na zemědělství, venkova a životní prostředí. Jejím měnícím se zaměřením byly postupně generovány různé tlaky na hospodářství venkova v průběhu času. Na počátku byl důraz na podporu produktivity zemědělství, zajištění stabilních dodávek cenově dostupných potravin pro spotřebitele a zajištění životaschopného zemědělského odvětví. Podpora zemědělců byla realizována především prostřednictvím podpory tržních cen. Tlak na životní prostředí z počátku SZP vedl k výraznému přepracování nástrojů politiky v roce 1990. V roce 1992 MacSharryho reforma a Agenda 2000 snížila význam podpory cen a představila spojené přímé platby. Ve stejné době byla otázka rozvoje venkova výrazně posílena a otázky životního prostředí byly integrovány do SZP. Reforma SZP z roku 2003 oddělila největší přímé platby a zavedla environmentální aspekty zemědělství (tj. požadavky Cross Compliance), jako povinné podmínky pro získání podpory. Po roce 2013 budou dále posíleny tyto environmentální cíle tím, že dojde ke zlepšení zaměření přímých plateb (Gomez et al., 2011).

Reforma SZP z roku 2003 tedy udělala další krok k začlenění environmentálních hledisek do SZP. To posílilo řadu opatření na podporu využití území a postupů slučitelných s ochranou přírodních zdrojů (Milenov et al., 2014).

Smyslem mnoha finančních podpor jdoucích do zemědělství bylo a je udržení nebo

posílení životní úrovně zemědělských producentů. V této souvislosti právě jednou z priorit při vzniku SZP bylo zvýšení životní úrovně zemědělského obyvatelstva (Boháčková a kol., 2011).

Součástí smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství v roce 1957 byly základní cíle SZP:

tyto cíle jsou:

- zvýšení produktivity v zemědělství,
- zajištění odpovídající životní úrovně zemědělců a to především zvýšením příjmů osob pracujících v zemědělství,
- stabilizace trhů,
- zajištění plynulého zásobování,
- dostupnost cenově přijatelných potravin pro obyvatelstvo (Baráková, 2010).

Zvýšení produktivity, tedy první cíl, měl být zajištěn díky technickému pokroku a využitím modernější techniky a postupů v zemědělství. Druhý cíl směřovaný k životní úrovni, je sociálním cílem, který je spojen s vysokou mírou solidarity. Jedná se o to, že zemědělcům bude díky podpoře zajištěn dostatečně vysoký příjem a konečným spotřebitelům cenově dostupné potraviny. Jak už bylo řečeno výše, specifickým charakterem zemědělství je jeho vysoká závislost na počasí, to je jednou z důležitých příčin nestabilních příjmů v odvětví zemědělství. Podpora z EU má tuto stabilitu částečně zajistit. Třetí a čtvrtý cíl mají zajistit potravinovou soběstačnost pro obyvatelstvo EU (Baráková, 2010).

Ročně EU vynakládá kolem 55 miliard na SZP, s cílem podpory zemědělcova příjmu a údržbu veřejných statků, jako je kvalita krajiny a čisté životní prostředí (Ciaian et al., 2014).

Cíle podpor pro zemědělství jsou stanoveny tak, že užitek plynoucí z jejich dosažení je přínosem pro zemědělce i spotřebitele. Nelze si ale nevšimnout, že druhý a pátý cíl mohou být v rozporu. Zvýšení příjmu osob pracujících v zemědělství lze při dodržení principů volného trhu realizovat zvýšením množství či ceny produktů. Množství nelze v krátkém období zásadně zvyšovat, vzhledem k omezené rozloze zemědělské půdy, přírodnímu a reprodukčnímu cyklu. Druhým způsobem je tedy zvýšení cen zemědělských produktů, což by mohlo narušit dostupnost cenově přijatelných potravin pro spotřebitele, tedy pátý cíl. Aby byly oba tyto cíle dosaženy, je tedy třeba zvýšit cenu pro zemědělce pomocí různých forem podpor tak, aby cena pro spotřebitele zůstala na nízké úrovni. Tím jsou ovšem narušovány principy volného trhu a evropští zemědělci zvyhodňováni před jejich kolegy z tzv. Třetích zemí, kteří cenové podpory nezískávají a díky dalším omezením nejsou schopni stanovit ceny své produkce tak, aby byla konkurenceschopná (Baráková, 2010).

SZP se v současnosti snaží tvořit systém, který by měl pomoci k celoplošné zemědělské produkci a dokázal čelit konkurenci na světových trzích. Zároveň zajistí ochranu životního prostředí, zdraví obyvatel a dobrých podmínek pro hospodářská zvířata. Současně je vyvíjen stále silnější tlak, který očekává další posilování strukturálních opatření a větší propojenost zemědělství s venkovem, rovněž se předpokládá další snižování výdajů na zemědělskou politiku (Vošta, 2010).

Díky rozdílné situaci v zemědělství jednotlivých států EU je zřejmé, že opatření jak pro zemědělství i pro rozvoj venkova nebudou mít ve všech státech (a často ani vně samotných států) stejný vliv a mohou vzbuzovat odlišná očekávání. Ačkoli SPZ používá termín evropský model zemědělství, nejde zde o snahu unifikovat celé zemědělství EU, ale jde zejména o sdílení společných hodnot vysoce různorodých zemědělských struktur v jednotlivých státech unie (Tomšík, 2009).

3.6. Nástroje společné zemědělské politiky

Nástroje SZP je možné členit na podpůrné a dotační. Účelem podpůrných nástrojů je regulace unijního trhu se zemědělskými komoditami. Dotačními nástroji, jejichž účelem je finanční podpora zemědělců, jsou přímé platby a platby v rámci PRV (Baráková, 2010).

Finanční prostředky jsou rozloženy na evropské úrovni mezi zeměmi EU - 27. Podíl zemědělské politiky v rozpočtu EU prudce poklesl v posledních desetiletích ze 70 % v roce 1970 na přibližně 40 - 34% v období od roku 2003 do roku 2012. Tento pokles odráží nárůst pravomocí EU i v jiných oblastech a úspor, ale také přistoupení 12 nových členských států bez výrazného zvýšení nákladů na SZP (Némenthová et al., 2014).

3.7. Systém dotací a podpor

SZP poskytuje členským státům příležitost k získání finančních prostředků z evropských fondů EAGF a EAFRD díky jednotlivým formám dotací. Výsledná výše čerpaných dotací se odvíjí nejenom od samotných zemědělců, ale také vlády ČR, která vypisuje konkrétní kola výzev, jejich prostřednictvím mají zemědělci možnost žádat o dotace (Baráková, 2010).

3.7.1. Přímé platby

V České republice mají na přímé platby nárok jak právnické tak i fyzické osoby, které hospodaří v zemědělství na ploše minimálně jednoho hektaru, jsou registrováni v systému LPIS a vyhovují předepsaným agro-environmentálním kritériím. Distribuce přímých plateb v režimu SAPS (jednotná platba na plochu) znamená jednostrannou sazbu na hektar zemědělské plochy, tudíž nerozhoduje o výši sazby výrobní zaměření, ekonomická velikost podniku ani regionální umístění. O celkové výši plateb na zemědělský podnik ovšem rozhoduje jeho rozloha. Což pro Českou republiku znamená, že na jedné straně 87 % farem pobírá pouhých 18 % celkového objemu SAPS. A na druhé straně 13 % z přímých plateb je vypláceno 0,5 % největším farmám. Zde by mohlo být řešení v zavedení tzv. zastropování (capping) přímých plateb, které by mělo snižovat velké příjmy z dotací pro velké firmy. Zastropování se v současné podobě SZP 2015 - 2020 neobjeví, ovšem problém zůstává, tím se posunuje do debaty o přípravách další reformy SZP (Křístková a Ratinger, 2014).

V rámci řešení reformních kroků bylo rozhodnuto o systému přímých plateb a jejich oddělení od produkce (decoupling). Tyto jednotné platby na farmu byly zavedeny od 1. 1. 2005. Dochází tak k zásadní změně oproti situaci před reformou, kdy zemědělci dostávali platby v rámci 23 dotačních titulů podle rozsahu produkce dané komodity (Bečvářová, 2007).

Přímé platby jsou základní a z hlediska objemu finančních prostředků největší podporou, kterou zemědělci mohou získat a na kterou mají při splnění podmínek získání žádosti automatický nárok.

V roce 2004 byly přímé platby děleny na:

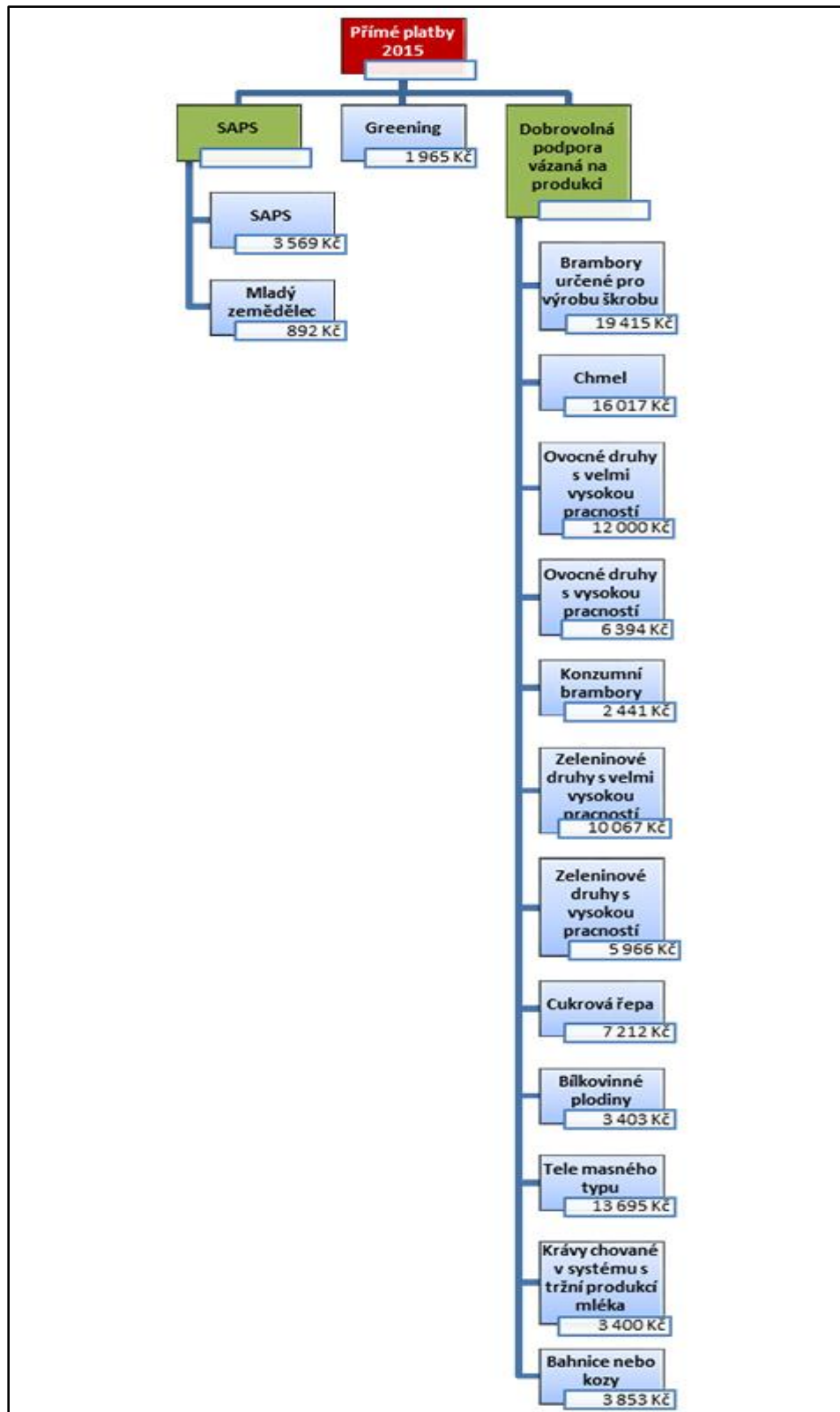
- jednotná platba na plochu (SAPS),
- národní doplňkové přímé platby,
- ostatní přímé platby (Baráková, 2010).

Podle Nařízení vlády č. 50 jednotná platba na plochu zemědělské půdy (SAPS) zůstává i nadále nejvýznamnější složkou přímých plateb. Hlavním cílem SAPS je zabezpečit v zemědělství stabilní příjmy. Přímé platby zaujímají největší podíl vyplácených finančních prostředků určených na dotace v zemědělství, jejich poskytování probíhá podle pravidel SZP EU. Přímé platby jsou pro období 2015 – 2020 zaměřeny především na šetrný přístup k životnímu prostředí pomocí režimu greening, zlepšení věkové struktury na venkově prostřednictvím podpor pro mladé zemědělce a na podporu odvětví nebo regionů, které se musí vypořádávat s určitými obtížemi nebo jsou významné z hospodářského, sociálního nebo

environmentálního hlediska. Mezi základní podmínky pro získání dotace patří, aby byl žadatel zemědělským podnikatelem, aktivním zemědělcem a obhospodařoval zemědělskou půdu, která je na něho evidovaná v registru zemědělské půdy LPIS podle užívatelských vztahů.

Od roku 2014 s novou reformou SZP podle Nařízení vlády č. 50 zahrnují přímé platby (strukturu přímých plateb i s orientačními sazbami lze vidět na obrázku č. 1):

- jednotnou platbu na plochu,
- platbu pro mladé zemědělce,
- platbu pro zemědělce dodržující zemědělské postupy příznivé pro klima a životní prostředí (greening),
- dobrovolnou podporu vázanou na produkci.

Obr. č. 1: Struktura přímých plateb pro rok 2015

(Zdroj: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/prime-platby/orientacni-sazby-pro-prime-platby-odhad.html>)

- Jednotná platba na plochu (SAPS):

Záměrem dotačního titulu je podle Nařízení vlády č. 50 podpora zemědělců, kteří obhospodařují minimálně 1 hektar zemědělské půdy s kulturou: standardní orná půda, úhor, travní porost, trvalý travní porost, vinice, chmelnice, sad, školka, rychle rostoucí dřeviny, jiná trvalá kultura, zalesněná půda (způsobilá pro SAPS k roku 2008) nebo s jinou kulturou oprávněnou pro dotace. Jednotná platba na plochu zůstává i nadále významnou složkou přímých plateb poskytovaných z rozpočtu EU, která bude představovat zhruba 55 % částky určené pro přímé platby.

Poskytnutí finanční podpory v rámci SAPS je mimo jiné podmíněno řádným dodržováním Cross Compliance (Metodická příručka, 2015).

- Platba pro mladé zemědělce:

Podpora je určena mladým zemědělcům, kteří začínají podnikat v zemědělství, může to být fyzická i právnická osoba. Cílem podpory je motivovat mladé zemědělce a usnadnit jim založení zemědělského podniku a rozvoj v počátečních letech podnikání. Bude vyplácena formou příplatku k opatření SAPS. Mladý zemědělec je ten, který zřizuje zemědělský podnik jako jeho vedoucí, nebo tento podnik založil v minulých pěti letech před prvním předložením žádosti o platbu. Zemědělci nesmí být v roce předložení první žádosti více než 40 let. Členský stát může poskytnout až 2 % z celkového objemu přímých plateb těmto zemědělcům. Tím způsobem, že jim o 25 % navýší přímé platby (Metodická příručka, 2015).

- Platba pro zemědělce dodržující zemědělské postupy příznivé pro klima a životní prostředí (greening):

Cílem je podle Nařízení vlády č. 50 podpořit zemědělské postupy se zaměřením na oblasti klimatu a životního prostředí. Jako primární postupy byly definovány: diverzifikace plodin, zachování úrovně trvalých travních porostů a zřizování ploch v ekologickém zájmu. Podpora bude vyplácena formou příplatku o opatření SAPS.

Pro období 2014 - 2020 se objevil novým pojmem greening (ozelenění), je to platba, která je poskytována zemědělcům v rámci přímých plateb. Je podmíněna dodržováním tří okruhů opatření:

- a) Udržování trvalých travních porostů: zákaz orby v určených oblastech, zachování podílu trvalých travních porostů minimálně 5 % na regionální i celorepublikové úrovni.
- b) Diverzifikace plodin: nutnost pěstovat alespoň dvě plodiny, pokud výměra hospodářství

dosáhne nad 10 ha, dále pro výměru větší než 30 ha jsou nutné tři plodiny. Přičemž hlavní plodina může být založena na maximálně 75 % plochy orné půdy a dvě hlavní plodiny na nejvýše 95 % orné půdy.

- c) Udržování ploch v ekologickém zájmu (EFA): tyto plochy je nutné dodržovat nejméně na 5 % orné půdy, a to pro podniky s více jak 15 ha orné půdy. Tento podíl se může po roce 2017 dále zvyšovat. Mezi tyto plochy je možné zahrnout okraje polí, ochranná pásma, úhor, krajinné prvky, zalesněný prostor, plochy s meziplodinami, pásy půdy podél okrajů lesů apod. (Metodická příručka, 2015).

- Dobrovolná podpora vázaná na produkci:

Do této části patří podle Nařízení vlády č. 50 tyto komodity, na které je poskytována podpora:

- brambory určené pro výrobu škrobu,
- chmel,
- ovocné druhy s velmi vysokou pracností,
- ovocné druhy s vysokou pracností,
- konzumní brambory,
- zeleninové druhy s velmi vysokou pracností,
- zeleninové druhy s vysokou pracností,
- cukrová řepa,
- bílkovinné plodiny,
- tele masného typu,
- krávy chované v systému s tržní produkcí mléka,
- bahnice nebo kozy.

Podle Nařízení vlády č. 50 by měla být dobrovolná podpora vázaná na produkci udělena odvětvím nebo regionům v rámci členských států, kde některé zemědělské činnosti nebo zemědělská odvětví trpí nějakými obtížemi. Přičemž je významné je zachovat z hlediska hospodářského, sociálního nebo environmentálního.

- Přejícné vnitrostátní podpory:

Přejícné vnitrostátní podpory, dříve TOP - UP, jsou poskytovány k platbě SAPS (plně hrazeny z rozpočtu České republiky) v následujících oblastech:

- platba na zemědělskou půdu,

- platba na chmel,
- platba na brambory pro výrobu škrobu,
- platba na přežvýkavce,
- platba na chov ovcí, popřípadě chov koz,
- platba na chov krav bez tržní produkce mléka (Příručka pro žadatele, 2015).

3.7.2. Kontrola podmíněnosti - Cross Compliance

Cross Compliance je mechanismus politiky, který byl vyvinut ve Spojených státech amerických. Znamená, že zemědělci jsou podporováni, pokud splní určité podmínky (např. environmentální požadavky). Vzhledem k zahrnutí norem na ochranu životního prostředí, pojetí je nyní všeobecně používáno k ilustraci provázanosti zemědělské a environmentální politiky. CC získal také politickou pozornost v Evropské unii a byl vyvinut jako nástroj politiky, v praxi znamená udělování veřejných plateb zemědělcům pouze tehdy, pokud jsou v souladu s určitými ekologickými normami. Tato politika odůvodňuje finanční převody zemědělcům za dodávku ekosystémových služeb, které vykazují určité charakteristiky veřejného blaha (Meyer et al., 2014).

Mechanismus dodržování CC, který je od roku 2005 součástí společné zemědělské politiky EU, se snaží stanovit jasné základních normy ochrany životního prostředí v evropském zemědělství. Mechanismus poskytuje vládám členských států právní rámec pro odepření dotací SZP farmám, které nejsou v souladu s těmito podmínkami (Juntti, 2012).

Od roku 2009 jsou v České republice prováděny Kontroly podmíněnosti (Cross Compliance). V rámci Evropské unie vznikly, jako řešení negativního dopadu zemědělství na životní prostředí a krajinu. Dodržování kontrol podmíněnosti znamená, že vyplácení přímých podpor a dalších vybraných dotací je "podmíněno" plněním standardů DZES, dodržováním povinných požadavků v oblasti životního prostředí, veřejného zdraví, zdraví zvířat a zdraví rostlin, dobrých životních podmínek zvířat a minimálních požadavků v rámci agro-environmentálních opatření. Pokud žadatel o dotace tyto podmínky nesplní, dotace mu může být následně snížena, nebo v krajním případě mu nebude vyplacena vůbec (Průvodce zemědělce, 2015).

3.8. Zaměření společné zemědělské politiky po roce 2014

Zemědělství spolu s lesnictvím má klíčovou roli v produkci environmentálních veřejných statků, jako jsou krajina, zemědělská půda, biologická rozmanitost a větší odolnost vůči přírodním katastrofám, záplavám, suchu a ohni. Nicméně, mnoho zemědělských postupů také vyvíjí tlak na životní prostředí, což vede k erozi půdy, nedostatku vody a jejímu znečištění, ke ztrátě stanovišť volně žijících živočichů a biologické rozmanitosti. Zemědělství by mělo přispět k agendě EU v oblasti klimatu a energetiky o snížení emisí skleníkových plynů, zlepšení energetické účinnosti, zvýšení biomasy a výroby energie z obnovitelných zdrojů, dále chránit a izolovat uhlík v půdě. Podmínky zemědělské výroby budou stále více ovlivněny pokračující změnou klimatu. Pomoc na zmírnění a přizpůsobení se změně klimatu se stala hlavní novou výzvou pro zemědělský sektor. Efektivnější správa vzácných zdrojů a zvýšení účinného využívání zdrojů v zemědělství, pokud jde o vnější chemické vstupy, energii, vodu, půdu a vznik odpadů, je rovněž jedním z cílů v rámci stěžejní iniciativy účinněji využívat zdroje Evropy v rámci strategie Evropa 2020 (Matthews, 2013).

V tomto kontextu Evropská komise zveřejnila své návrhy nových předpisů pro SZP v říjnu 2011. Udržitelné hospodaření s přírodními zdroji a opatření v oblasti klimatu je jedním ze tří cílů SZP po roce 2014. Tento cíl je řešen v návrhu Komise prostřednictvím povinné "ekologické" složky přímých plateb. Kdy je podpořeno environmentální opatření prostřednictvím změn v podmíněnosti a prostřednictvím většího se strategického zaměření v 2. pilíři na životní prostředí a změnu klimatu. Požadavky zahrnují plochy v ekologickém zájmu (EFA), diverzifikaci plodin a zachování stávajících oblastí trvalých travních porostů na úrovni zemědělských podniků. Důležitým aspektem bylo, že ekologizace by neměla ohrozit životaschopnost odvětví zemědělství, ani nadměrně komplikovat řízení politiky (Matthews, 2013).

V důsledku těchto změn by měli následně být podporováni více ti zemědělci, kteří dodržují ta pravidla, která přispívají především k trvale udržitelnému hospodaření a bojují se změnou klimatu. Přijímání dotací je právě podmíněno dodržováním těchto pravidel. Změny se dotkly, jak přímých plateb prostřednictvím Platby pro zemědělce dodržující zemědělské postupy příznivé pro klima a životní prostředí tzv. greening. Tak i pravidel Cross Compliance, které přispívají k ochraně životního prostředí. Dále celá řada opatření v rámci Programu rozvoje venkova je zacílena na obnovu, zachování a zlepšení ekosystémů závislých na zemědělství prostřednictvím zejména agro-environmentálních opatření (Meyer et al., 2014).

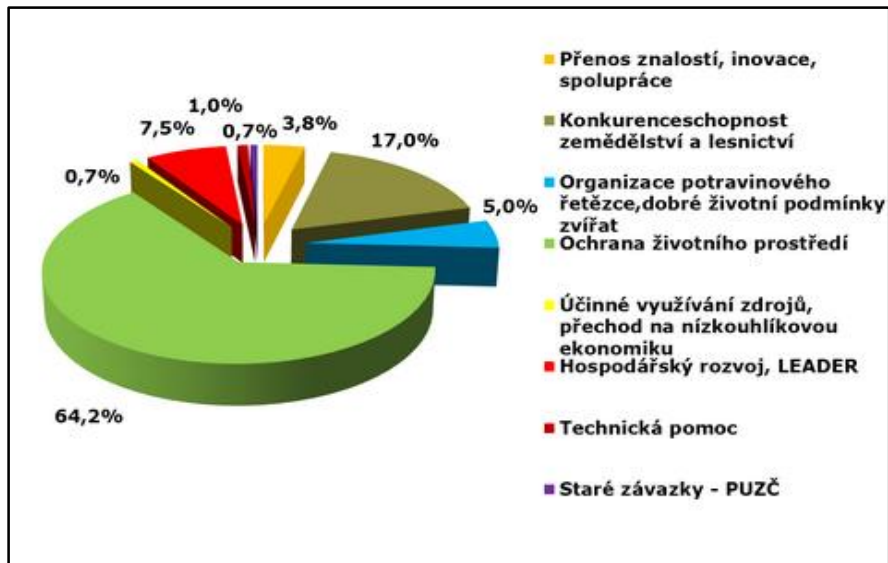
3.9. Program rozvoje venkova 2014 - 2020

Venkovské oblasti jsou značným potenciálem, například se mohou stát kvalitním místem k životu pro široké spektrum obyvatelstva. Využití tohoto potenciálu má stále ještě mnoho rezerv, neboť některé venkovské oblasti a převážně odlehlá území se trvale potýkají s nedostatkem služeb pro zabezpečení kvalitního životního standardu. SZP tedy podporuje venkovské oblasti, pomocí Programu rozvoje venkova, jelikož právě zemědělství s venkovem jsou úzce spjaty. Tento program v sobě zahrnuje jak zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství, podporu životního prostředí a krajiny, zvyšování kvality života na venkově, tak i diverzifikaci hospodářství (Tomšík, 2009).

Podpora v rámci Programu rozvoje venkova zahrnuje několik různých politických opatření, každé je zaměřeno na konkrétní oblast rozvoje venkova. Obecně platí, že opatření PRV lze seskupit do osmi socioekonomických oblastí rozvoje venkova: restrukturalizace a konkurenceschopnost farmy; zlepšování lidského kapitálu; inovace; poskytování základních služeb na venkově a související infrastruktury; zlepšování kvality zemědělských produktů; podpora udržitelné využívání zemědělské půdy; diverzifikace hospodářství na venkově; a podporu pro zlepšení životního prostředí. Další přeskupení může být provedeno na základě zacílení opatření PRV, která mohou být zaměřeny buď na úrovni zemědělských podniků (například podpora investic, agro-environmentální podpora, platba na znevýhodněné oblasti (LFA), nebo na úrovni venkovského společenství např. investice do infrastruktury (Ciaian et al., 2015).

Nástroje SZP EU, jako je podpora investic, agro-environmentální opatření a široká škála opatření pro rozvoj venkova, se staly důležitým impulsem pro vytváření pracovních míst (Petrick et Zier, 2012).

LFA a agro-environmentální platby jsou vyrovnávacím druhem podpory, které jsou poskytovány jako roční platba zemědělcům v méně produktivních oblastech v rámci víceleté smlouvy. Jsou udělena pro celou řadu zemědělských činností zaměřených na zlepšení životního prostředí na farmě. Tyto platby by měly pokrývat dodatečné náklady a ušlé příjmy zemědělců v důsledku přijetí daných postupů v zemědělských podnicích. Environmentální platby mají dopad zejména na použití zemědělských vstupů, protože jsou podmíněny přijetím k životnímu prostředí šetrných výrobních postupů, jako je například snížení hnojiv, ekologické zemědělství, konverze orné půdy na pastviny nebo opatření na podporu biologické rozmanitosti (Ciaian et al., 2015).

Obr. č. 2: Předpokládané alokace finančních prostředků (v % vyjádření) do jednotlivých oblastí PRV 2014 - 2020

(Zdroj: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2014/>)

Z obrázku č. 2 lze vidět, jak jsou rozděleny finance mezi jednotlivá opatření PRV. Nejvíce finančních prostředků v příštích letech bude vynaloženo na ochranu životního prostředí, z toho lze usuzovat co je tedy v příštích letech nejdůležitější prioritou SZP. V další části jsou vyjmenovaná jednotlivá opatření, na které bude možno podávat žádosti (Mze, 2015).

3.9.1. Opatření pro období 2014 - 2020

V rámci Programu rozvoje venkova 2014 - 2020 jsou vytvořena následující opatření:

- předávání znalostí a informační akce,
- poradenské, řídicí a pomocné služby pro zemědělství,
- investice do hmotného majetku,
- rozvoj zemědělských podniků a podnikatelské činnosti,
- investice do rozvoje lesních oblastí a zlepšování životaschopnosti lesů,
- agroenvironmentálně-klimatické opatření,
- ekologické zemědělství,
- platby v rámci sítě Natura 2000 a podle rámcové směrnice o vodě,
- platby pro oblasti s přírodními či jinými zvláštními omezeními,

- dobré životní podmínky zvířat,
- lesnicko-environmentální a klimatické služby a ochrana lesů,
- podpora pro místní rozvoj z iniciativy LEADER (komunitně vedený místní rozvoj),
- spolupráce (Program rozvoje venkova, 2015).

3.10. Národní dotace

Ministerstvo zemědělství podporuje prostřednictvím různých dotačních titulů celou řadu potřebných aktivit a přispívá tak k udržování výrobního potenciálu zemědělství a zajištění konkurenceschopnosti českého zemědělství na evropském i světovém trhu (Boháčková a kol., 2011).

Dotační programy slouží k podpoře českého agrárního sektoru. Stát jimi z národních zdrojů přispívá k udržování výrobního potenciálu zemědělství a jeho podílu na rozvoji venkovského prostoru. Dotační programy v roce 2015 obsahovaly programy, které byly zaměřené proti rozšiřování nebezpečných nákaz hospodářských zvířat (např. nákazový fond), dále programy na udržování a zlepšování genetického potenciálu určitých hospodářských zvířat, podpora včelařství. Mezi jinými došlo k podpoře ozdravování polních a speciálních plodin (např. podpora technických izolátů množitelského materiálu) a programy, u nichž je kladen důraz na ochranu přírodních zdrojů v zemědělství např. podpora biologické a fyzikální ochrany, vybudování kapkové závlahy v ovocných sadech, chmelnicích, vinicích a ve školkách, podpora zlepšení systémů ovocných sadů (Zásady, 2015).

3.11. Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond

Podle zákona č. 252 podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond je akciová společnost, která poskytuje podpory podnikatelům, obcím a dobrovolným svazkům obcí ve venkovských oblastech. Tento fond je ve velké míře využíván subjekty, kteří provozují svoji činnost v odvětví zemědělství.

Podle zákona č. 252 poskytuje podporu ve formě zápůjček, úvěrů a zajištění dluhu, finančních prostředků určených pro snížení úrokového zatížení v případě úvěrů nebo finančních prostředků určených pro podporu pojištění. V oblasti zemědělství mohou subjekty tyto podpory využít ke vzniku, reprodukci a rozvoji podniků a farem. Zemědělci tento fond využívají při

nákupu zemědělské půdy. Dále mohou podporu čerpat k pěstování, zpracování a využití biomasy. Pomocí tohoto fondu může dojít k rozvoji služeb, řemesel a dalších činností ve venkovských oblastech. Fond dále přispívá k investicím do životního prostředí v zemědělství a ve venkovských oblastech. Fond mimo jiné zajišťuje pojištění podnikání k řízení rizik a řešení krizí způsobených nepříznivými ekonomickými, klimatickými nebo zoo-veterinárními vlivy.

3.12. Čerpání dotací a podpor poskytnutých prostřednictvím SZP EU

Čeští zemědělci zahájili čerpání dotací již před samotným vstupem do EU prostřednictvím předvstupního nástroje SAPARD. Tato zkušenost spolu s absolvováním různých kurzů a přednášek týkající se postupu získávání dotací, jim pomohla se s touto problematikou seznámit. Nejvýznamnějším zdrojem informací jsou zajisté příručky vydávané Mze ČR a SZIFem, které jsou přehledné a kde se zemědělci přesně dozví jak žádat o dotaci. Obě zmíněné instituce je také v případě nutnosti možné kontaktovat, případný problém s nimi konzultovat. Zdrojů pro získání informací je tedy dostatek. U mnoha zemědělců (fyzických osob) ovšem nastává problém v tom, že nemají příliš volného času, tyto zdroje s možnostmi různých druhů dotací procházet. Naopak velkou výhodou větších podniků je vlastní ekonom, který se této problematice věnuje, vyhledává aktuální informace, připravuje projekty a předkládá žádosti o dotace (Baráková, 2010).

S přibývajícím počtem let členství ČR v EU se ovšem zemědělci postupně přizpůsobují novým podmínkám a finanční prostředky nabízené prostřednictvím různých dotačních titulů využívají ve stále větší míře (Baráková, 2010).

Vzhledem k relativně krátkému období uplynulému od vstupu ČR do EU můžeme předpokládat, že se situace s čerpáním dotací bude na dále zlepšovat. Zemědělci začnou předkládaných dotací využívat ve vyšší míře, což by mohlo být podpořeno také mladší generací zemědělců, kteří se více orientují v dotačních možnostech, nemají problém s vyhledáváním informací prostřednictvím internetu a lépe si dokáží poradit se zpracováním žádosti o dotace. Nezbytná je ovšem také propagace a zvyšování informovanosti o dotačním systému prostřednictvím Mze a SZIFu (Baráková, 2010).

Z ekonomického hlediska vstup do EU přinesl především významnou příležitost pro zemědělské podniky v ČR získat dotace ze SZP (Pechrová, 2014).

3.12.1. Vliv dotací a podpor na situaci českého zemědělství

Celkově je možné konstatovat, že vstup České republiky do Evropské unie ovlivnil nejenom zemědělství samotné. Jedná se o významně vyšší finanční možnosti, dále také jednotný vnitřní trh EU, který s sebou přináší výhody i nevýhody a je třeba tyto nové podmínky přijmout a přizpůsobit se jim tak, aby bylo české zemědělství konkurenceschopné. Dotační systém SZP s národním systémem ČR pozitivně ovlivňují český zemědělský sektor, resp. jeho ekonomické výsledky. Platové podmínky osob pracujících v zemědělství se zlepšily a jejich reálná mzda vyrostla téměř dvojnásobným tempem. Avšak mezi zemědělstvím a hospodářstvím jako celkem jsou ve mzdách stále velké rozdíly (Baráková, 2010).

Malá a kol. (2011) došli k závěru, že přímé platby mají negativní dopad na produkci zemědělských podniků, ale stimulují poptávku po zemědělských pozemcích, dále dospěli ke zjištění, že na zvyšování zisku zemědělských výrobců mají přímé platby pozitivní vliv.

Výsledky Pechrové (2014) ukazují, že většina pěstovaných plodin jsou ziskové i bez dotací. Především většina obilovin jsou ziskové i bez dotací. To může vést zemědělce k produkci více těchto rostlin. Podobně řepka je velmi lukrativní plodina pro české zemědělské podniky, protože je zisková bez dotací. Na druhé straně pěstování cukrové řepy a konzumních brambor bez dotací by bylo problematické. Ziskovost pěstování krmiva je vždy nula bez dotací, ale pozitivní s nimi. To může stimulovat zemědělce, aby pěstovali pouze výrobky, které jsou ziskové bez dotací a využívají získané finanční prostředky pro jiné účely, nebo když jsou pěstovány neziskové rostliny, více se spoléhají na podporu.

Na základě provedené analýzy Boháčková a kol. (2011) lze konstatovat, že přímé platby mají negativní dopad na produkci zemědělských podniků. Dle výsledků odhadnutého modelu navýšení přímých plateb o 1 % snižuje produkci o 0,185 %. Přímé platby tedy nemotivují zemědělské podniky k vyšší výrobě na rozdíl od cenové podpory, která byla dominantním nástrojem SZP do roku 1992. Cenová podpora rovněž vedla k orientaci zemědělských podniků na určitou komoditu, zatímco platba SAPS neumožňuje ani částečné vázání plateb na produkci. Z hlediska vlivu dotací na provozní výsledek hospodaření, bylo jasně prokázáno, že přímé platby mají významnější vliv než samotný objem realizované produkce na trhu.

Dotace pomohly zvýšit ziskovost zemědělství jako celku, stejně jako jednotlivých komodit. Většina z nejčastěji pěstovaných plodin jsou ziskové i bez dotací. To může snížit motivaci zemědělců pro efektivní výrobu, jako by byly stále ziskové, i když jejich náklady budou vyšší. Na druhé straně, v situaci, kdy rostliny nejsou rentabilní bez dotací, může vést ke

zvýšené spoléhání příjemců na vnější finanční podpory (Pechrová, 2014).

Ekonomické výsledky zkoumané prostřednictvím důchodu z faktorů a podnikatelského důchodu byly vstupem ČR do EU pozitivně ovlivněny, došlo k jejich významnému zvýšení, dokonce české zemědělství začalo vykazovat po dvou letech ztráty zisk. Vysokých hodnot bylo dosaženo zejména prostřednictvím samotných dotací a ne zefektivněním podnikatelských činností jednotlivých podniků. Účelem dotací ovšem není pouze rozdělení finančních prostředků mezi zemědělce, ale zejména zlepšení technologií, obnova kapitálu a další rozvoj podniků, tj. zvýšení konkurenceschopnosti, čehož bude dosaženo s určitým časovým zpožděním (Baráková, 2010).

Analýza provedená Svobodová a kol. (2011), která zkoumala vliv dotací na intenzitu výroby, dospěla k názoru, že systém dotací stimuluje tendence k extenzivnějšímu využívání půdy. Dále vede k odchodu od živočišné produkce. Je větší tendence k přechodu na soustavy hospodaření bez živočišné produkce anebo s nízkou intenzitou chovu na jednotku obhospodařované půdy. Dotační podpora zemědělství, především vývoj po roce 2003, celkově působí spíše na snižování intenzity zemědělské produkce, zejména snižování intenzity živočišné výroby na jednotku výměry obhospodařované půdy. Dále vede ke změně na soustavu hospodaření se strukturou rostlinné výroby ochuzenou o většinu intenzivních plodin. Podpora zemědělství v podmínkách LFA vykazuje pozitivní výsledky.

Štolbová a kol. (2012) došli k závěru, že ve všech typech méně příznivých oblastí by subjekty, zde hospodařící, bez podpor dosahovaly dlouhodobě horšího hospodářského výsledku než farmy, jež hospodaří v lepších podmínkách. Pokud by farmy spadající do LFA oblastí nebyly podporovány, mohlo by dojít ke snížení jejich životaschopnosti, následnému opouštění půdy a odchodu pracovníků ze zemědělství. Došlo by tedy ke zvýšení nezaměstnanosti na venkově. Z těchto důvodů, jsou platby v méně příznivých podmínkách opodstatněné.

Podle Svobodová a kol. (2011) podnikům s vysokou intenzitou využití půdy a vysokou ekonomickou efektivností při stávajícím dotačním systému jsou poskytovány 3-5krát nižší dotace na 1 Kč tržní zemědělské produkce, a přidané hodnoty a na jednotku práce (1 přepočtený pracovník). Opačně vyššími dotacemi je odměňováno zaostávání a nízká efektivnost.

Podle studie (Svobodová a Věžník, 2011), která byla vytvořena pro kraj Vysočina, lze vidět negativní dopady především ve snížení stavu prasat a skotu, nutno podotknout, že naopak narůstá podíl rostlinné výroby, která je ve velké míře konkurenceschopná. Mezi další negativa, která zemědělci často uváděli je zatěžující administrativa a nízká ochrana zemědělských produktů na domácím trhu. Největší pozitivum, zemědělci vidí v nárůstu finančních prostředků,

prostřednictvím dotací. Zde nastává problém v tom, že se stávají na této podpoře závislí. V této studii tuto skutečnost přiznalo 80 % zemědělců.

Významným pozitivem je, že se SZP snaží zvýšit péči o krajinu a rozvoj venkova. To působí na zemědělce, kteří se následně snaží diverzifikovat své aktivity a tím následně působí na rozvoj venkovského prostoru (Svobodová a Věžník, 2011).

3.13. Důvody pro analýzu vlivu dotací

V předchozí části byla popsána teoretická podstata dotací, co jsou dotace, proč vznikly, proč existují i nadále. Byly popsány pozitivní a negativní vlivy dotací z hlediska ekonomiky. Byla nastíněna problematika SZP, jak Evropská unie podporuje zemědělce. Popsány byly možnosti dotačních titulů jak z Evropské unie, ale také z národních fondů. V poslední části byly zmíněny vlivy dotací a SZP na zemědělství a zemědělce v Evropě, ale také v České republice. Přičemž, vlivy dotací nejsou vždy jen pozitivní, jak by bylo možné předpokládat. Z důsledku tohoto zjištění, je důležité se zajímat o zemědělství a zemědělce, či zemědělské společnosti, kteří čerpají, či nečerpají dotace a hospodaří v České republice. Jaké jsou jejich zkušenosti s dotacemi, jak působí dotace na jejich podnikání. O jaké dotační tituly je největší zájem. Jaké těžkosti spatřují v čerpání dotací a z jakého důvodu jsou dotace pro fungování zemědělských subjektů významné.

4. Materiál a metody

4.1. Metodika

Obecná charakteristika regionu byla zjištěna z dostupné regionální literatury, z informací Městského úřadu obce s rozšířenou působností Sedlčany, Územního plánu pro Sedlčany (2013), od sdružení obcí Sedlčansko, údajů z internetových stránek Českého hydrometeorologického úřadu, informace o zemědělské půdě ze Statistické ročenky půdní služby, statistické údaje byly získány z internetových stránek Českého statistického úřadu, z těchto údajů byly autorem vytvořeny tabulky a grafy. Region byl zařazen dle typologie venkova Perlín a kol. (2010), aby došlo k vykreslení situace venkova. K zařazení do Méně příznivých oblastí se uskutečnilo na základě studie Štolbová a kol. (2012). Některé informace o subjektech působících v zemědělství byly dohledány z Veřejného rejstříku a Sbírký listin.

Informace o čerpaných dotacích zemědělci za rok 2014 byly získány z veřejně přístupného seznamu příjemců dotací na internetových stránkách Státního zemědělského a intervenčního fondu, z těchto dat byly následně autorem sestaveny tabulky, grafy a popsána struktura těchto dotačních titulů. Data se týkají 19 právnických osob a 154 fyzických osob provozujících zemědělskou činnost ve vybraném regionu. Situace čerpání dotací byla srovnána s celorepublikovou situací uvedenou v publikaci Zemědělství 2014 (2015).

SWOT analýza je strukturovaná metoda plánování. Používá pro vyhodnocení silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby.

- Silné stránky dávají výhodu nad ostatními.
- Slabé stránky, které kladou nevýhodou ve vztahu k ostatním.
- Příležitosti jsou prvky, které zemědělství může využít ve svůj prospěch.
- Hrozby by mohly způsobit potíže pro rozvoj zemědělství v regionu (Chermack et Bernadette, 2007).

Ze zjištěných informací byla sestavena SWOT analýza. Budou vytvořeny příležitosti a hrozby, které vycházejí ze situace regionu Sedlčanska a zemědělců, ale i ze situace celorepublikového charakteru týkající se zemědělství. Zpracovány v rámci analýzy budou také silné a slabé stránky regionu a zemědělců. Z analýzy by mělo být zjištěno jaké příležitosti má region v sektoru zemědělství a jak by se mohl vypořádat se stávajícími problémy.

Podle Dismana (2005) terénní šetření probíhalo formou kvalitativního výzkumu, pomocí polo – standardizovaných rozhovorů. Rozhovory se vedly s 8 vybranými subjekty provozující zemědělskou činnost. Využito bylo i kvantitativního výzkumu, který probíhal pomocí dotazníků, které byly odeslány respondentům pomocí e-mailů nebo po telefonické dohodě, předány osobně. Bylo osloveno dohromady 89 subjektů. Z důvodu zjišťovaných informací týkající se výdělečnosti hospodaření, závislosti na dotacích a jiných osobních skutečností, byla osloveným subjektům zaručena anonymita. Z šetření by mělo být patrné, jaké zkušenosti mají zemědělci s dotacemi a v čem jim pomáhají nebo naopak škodí. Jaká závislost vzniká u subjektů ohledně dotací, jak moc počítají s prostředky z dotací i v budoucnu, nebo zda se snaží rozvíjet podnikání bez závislosti na dotacích.

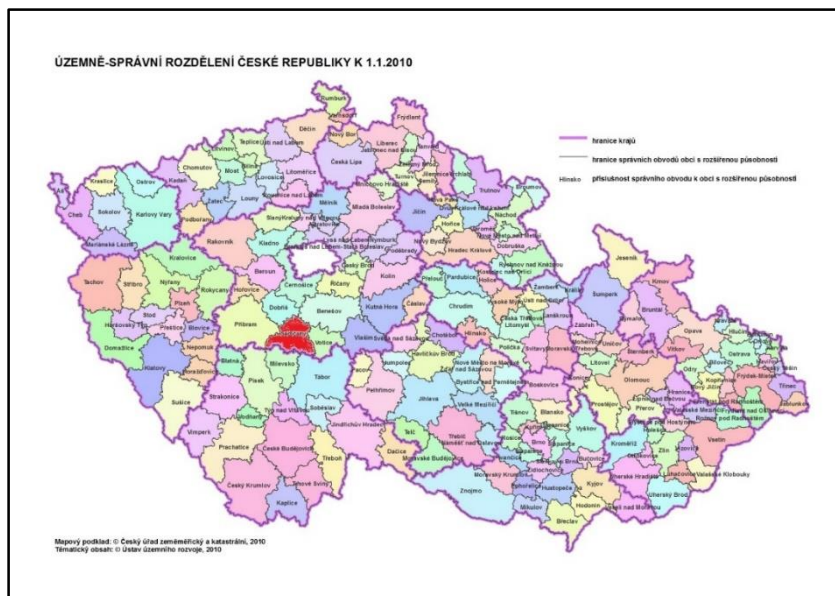
4.2. Charakteristika prostředí

4.2.1. Sedlčansko

Následující výzkum byl proveden v rámci regionu Sedlčanska, který je vymezen hranicemi správního obvodu obce s rozšířenou působností Sedlčany

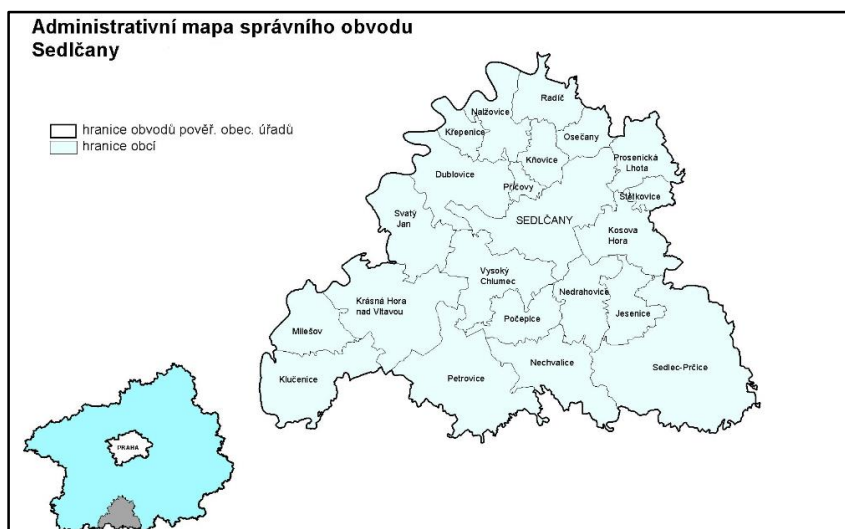
4.2.2. Sídelní struktura

Pro praktickou část práce byl vybrán region Sedlčanska, který je možné charakterizovat jako katastrální území obcí, které spadají pod obec s rozšířenou působností Sedlčany. ORP Sedlčany se nachází v Příbramském okrese, ve Středočeském kraji na hranici s okresem Jihočeským. Na obrázku č. 3, je červeně vyznačeno analyzované území.

Obr. č. 3: Poloha ORP Sedlčany v rámci celé České republiky
(Zdroj: <http://www.uur.cz/default.asp?ID=4083>)

Správní obvod obce s rozšířenou působností Sedlčany má rozlohu 449 km², zobrazen na obrázku č. 4. Je vymezen územím 22 obcí, patří sem Dublovice, Jesenice, Klučenice, Kňovice, Kosova Hora, Krásná Hora nad Vltavou, Křepeňice, Milešov, Nalžovice, Nedrahovice, Nechvalice, Osečany, Petrovice, Počepice, Prosenická Lhota, Příčovy, Radíč, Sedlčany, Sedlec-Prčice, Svatý Jan, Štětkovice, Vysoký Chlumeček.

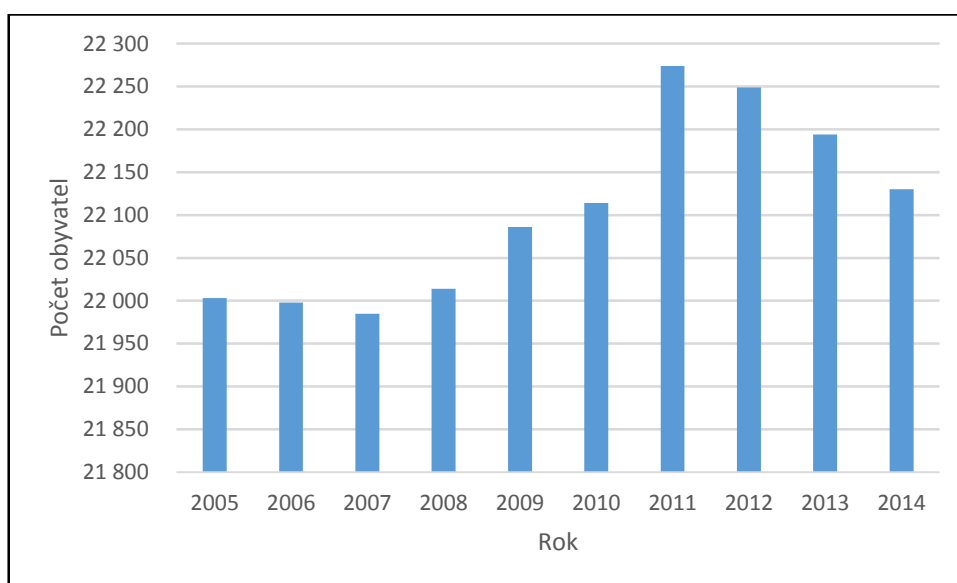

Obr. č. 4: Mapa ORP Sedlčany

(Zdroj: <https://www.czso.cz/documents/10180/25385875/17119966+2123a01.gif/5aba8aa6-0a49-4787-8850-6f4a8d5d605f?version=1.0&t=1412796091017>)

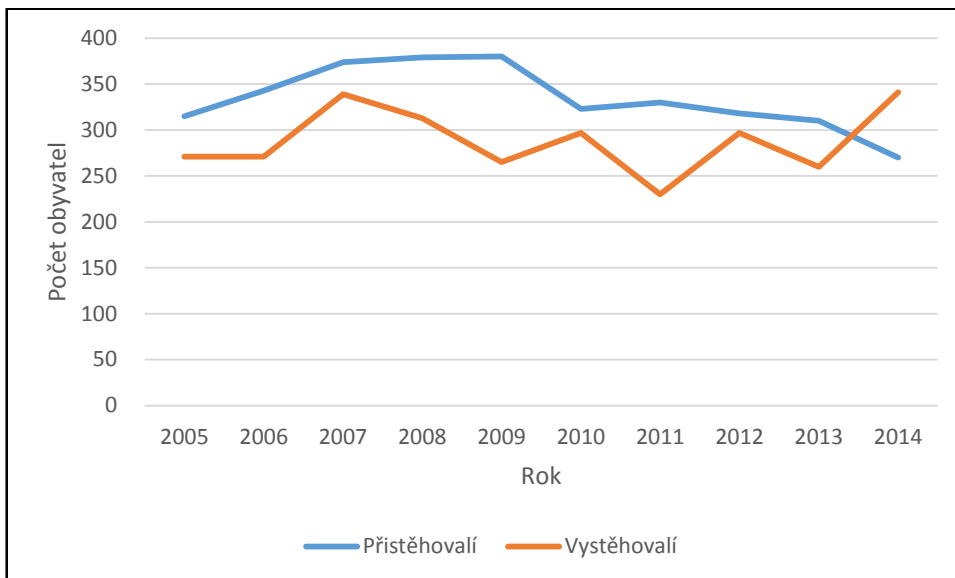
4.2.3. Demografie

Počet obyvatel v celém území je 22 130 (rok 2014). Za posledních deset let byl zaznamenán poměrný růst obyvatel, to především díky nastupujícím silným ročníkům do produktivního věku. Ovšem od roku 2011 se počet obyvatel začal opět snižovat, jak lze pozorovat z obrázku č. 5.

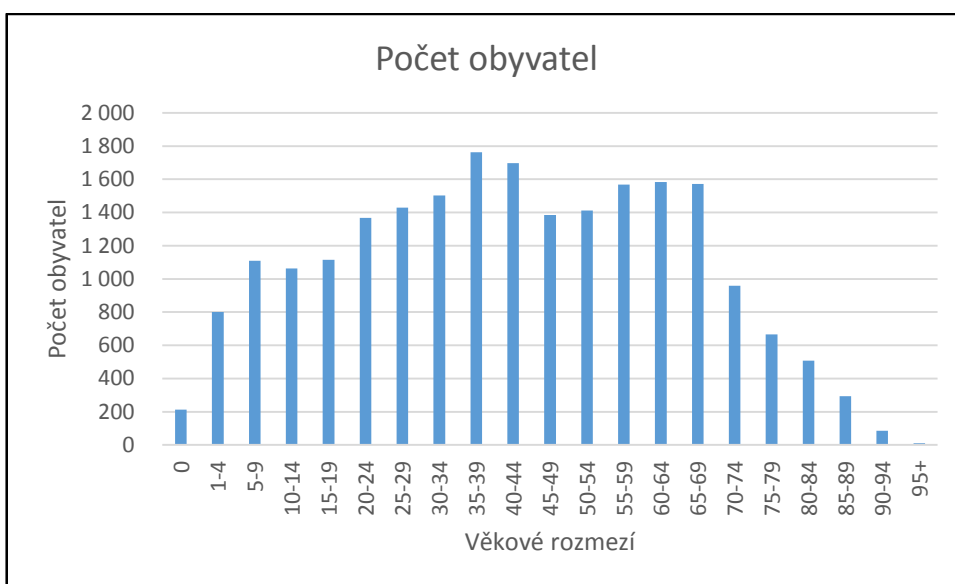

Obr. č. 5: Počet obyvatel od r. 2005 do r. 2014 (ČSÚ, 2015, vlastní zpracování)

Z hlediska věkového rozložení je výrazný počet obyvatel v rozmezí věku 55 – 69, to ukazuje na současný trend venkovských oblastí - stárnutí obyvatelstva. Jednotlivé kategorie a jejich počty znázorňuje obrázek č. 7. Pokud jde o stěhování obyvatelstva z regionu, na obrázku č. 6, až do roku 2013 byl počet přistěhovalých vyšší než počet vystěhovalých. V roce 2014 byl již zaznamenán vyšší počet vystěhovalých, což se projevilo i na celkovém úbytku obyvatel. V tomto počtu jsou zaznamenány pouze lidé, kteří se přestěhují a zároveň si změni trvalé bydliště. Naopak už nejsou evidovány počty osob, které se pouze přestěhují, ale trvalý pobyt mají neustále v regionu. V důsledku toho se toto číslo může výrazně navýšit. Tento trend se týká především mladých lidí, kteří z venkova odejdou do měst nejdříve za studiem, následně za prací. Proto vzniká nepříliš pozitivní trend stěhování mladých lidí za prací do velkých měst a vylidňování venkova a stárnutí populace venkova.

Obr. č. 6: Pohyb obyvatel (ČSÚ, 2015, vlastní zpracování)

Obr. č. 7: Počet obyvatel v jednotlivých věkových kategoriích (ČSÚ, 2015, vlastní zpracování)

4.2.4. Přírodní podmínky regionu

Oblast regionu Sedlčanska je typická svým mírně teplým a mírně vlhkým podnebím. Průměrné roční teploty dosahují 7 – 8°C. Nejteplejším měsícem se v dlouhodobém měření ukazuje červenec, naopak nejchladnějším leden. Vybraná oblast na srážky není příliš bohatá. Oblast v blízkosti Vltavy dosahuje 500 – 600 mm, zbytek Sedlčanska dosahuje o něco větší hodnoty 600 – 700 mm. Reliéf sedlčanského regionu se vyznačuje členitou pahorkatinou až

vrchovinou, průměrná nadmořská výška se zde pohybuje kolem 350 až 400 m. n. m. K nalezení jsou zde také menší rovinaté plochy, kde se rozprostírá významná rybníční oblast v regionu. Opakem jsou výrazně členité plochy, které se vyskytují v údolí řeky Vltavy, ale také místních potoků Mastníka, Brziny a Musíku (Malíček a kol., 2007).

Z půdní typů vyskytující se v regionu jsou nejvíce zastoupeny kambizemě, kolem vodních toků jsou to také gleje, v menší míře pak pseudogleje. Na menších ostrůvcích se vyskytuje i rendzina. Z půdních druhů se v regionu vyskytují zejména hlinitopísčité nebo písčitohlinité. Půdní typ spadá do skupiny slabě podzolovaných zemin. Všeobecně spadá řešené území do oblasti hnědých půd pahorkatin s průměrným stupněm ochrany zemědělského půdního fondu (Územní plán, 2013).

4.2.5. Zařazení regionu dle typologie venkova

Dle Perlín a kol. (2010) ORP Sedlčany spadá do typu sousedský nerozvojový venkov. Tento typ se projevuje nedostatečnou občanskou vybaveností, ekonomickou slabostí. Silná stránka tohoto regionu je ve vysoké míře sociální kontroly venkovských komunit a výrazná je také sousedská sounáležitost. Dalším výrazným rysem je vysoká rychlost stárnutí populace. Lidský kapitál je spíše dobrý, projevuje se nižší mírou nezaměstnanosti a průměrnou výší indexu vzdělanosti. Významný je i vysoký podíl rodáků.

4.2.6. Zemědělství v regionu

V posledních dvaceti letech byl zaznamenán výrazný útlum zemědělské výroby. V současnosti jsou často zemědělské areály nevyužívány, využívány částečně, nebo jsou využity pro jiné než zemědělské účely. Výrazná sestupná tendence je i u počtu osob pracujících v zemědělském odvětví. Region byl tradičně spjat především se zemědělstvím, proto není výrazně dotčen průmyslem (Územní plán, 2013).

Z hlediska znevýhodněných oblastí (LFA) spadá region do Ostatní LFA (oblasti, které čelí značným přírodním znevýhodněním). Takové oblasti se potýkají s nižší hustotou obyvatel (menší než 75 obyvatel/km²), je zde vyšší podíl pracovníků v zemědělství, zároveň je zde nižší výnosnost zemědělské půdy. Zemědělci v takovýchto oblastech mají možnost žádat o kompenzační platby (Štolbová a kol., 2012).

4.2.7. Zemědělská půda v regionu

V tabulce č. 1 je znázorněna celková bilance půdy v regionu. Zemědělské půdy (v roce 2013) bylo celkově 44 867 ha. Na celkové výměře se zemědělská půda podílí 58 %, což je mírně vyšší, než je celorepublikový průměr 53,6 % (Zpráva o stavu zemědělství, 2013). Ze zemědělské půdy je v největší míře zastoupena orná půda, procento zornění je 69,4 %, v České republice se průměrně pohybuje kolem 70,9 % (Situační a výhledová zpráva, 2012). V regionu je tedy procento zornění srovnatelné s celorepublikovým průměrem. Trvalé travní porosty se rozkládají na 27,4 % celkové výměry zemědělské půdy, což je téměř o 4 % více než je celorepublikový průměr.

Tab. č. 1: Bilance půdy v ORP Sedlčany (ČSÚ, 2015, vlastní úprava)

ORP Sedlčany (2013)	Celko- vá výměra	země- dělská půda	z toho			nezemě- dělská půda	v tom			
			orná půda	zahra- dy, ovocné sady	trvalé travní porosty		lesní pozem- ky	vodní plochy	zasta- věné plochy	ostat- ní
ha	44 867	26 458	18 357	857	7 244	18 409	12 633	1 560	557	3 659

V tabulkách č. 2 a č. 3 je možné vidět vývoj výměry zemědělské půdy v regionu v letech 2001 - 2013. Zde je zaznamenán mírný pokles celkové zemědělské půdy. Kdy rozdíl mezi rokem 2001 a 2013 činí 223 ha. Tento pokles zemědělské půdy je důsledkem odebíráním zemědělské půdy ze zemědělského půdního fondu, který je zapříčiněn například výstavbou rodinných domů a jiných staveb, nebo zalesňováním. Situace ve vybraném regionu podle místní samosprávy není kritická, jelikož výstavba rodinných domů není nijak výrazná a s žádnými omezeními záboru zemědělského půdního fondu se nepočítá.

Tab. č. 2: Výměra zemědělské půdy a celková výměra půdy v letech 2001 – 2007 (ČSÚ, 2015, vlastní úprava)

Zemědělská půda	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Výměra v ha (k 31. 12.) zemědělské půdy	26681	26650	26616	26590	26572	26535	26520
Výměra v ha (k 31.12.)	44858	44858	44858	44858	44857	44858	44856

Tab. č. 3: Výměra zemědělské půdy a celková výměra půdy v letech 2008 – 2013 (ČSÚ, 2015, vlastní úprava)

Zemědělská půda	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Výměra v ha (k 31.12.) zemědělské půdy	26506	26496	26485	26471	26470	26458
Výměra v ha celkem (k 31.12.)	44856	44855	44857	44860	44866	44868

Na území 7 obcí z celkových 22 obcí se nachází katastrální území, která jsou označena jako půdy nejohroženější vodní erozí. Území dalších dvou obcí je stanoveno jako silně ohrožené vodní erozí. Jedná-li se o erozi větrnou, jsou půdy v regionu bez ohrožení nebo pouze náchylné. Pokud se jedná o utužení půdy, je kolem 10 % zemědělských půd řazeno do kategorie vysoké utužení, což je nižší číslo, než je celorepublikový údaj (16,28 %). Je tedy nutné konstatovat, že region a jeho zemědělské půdy jsou výrazně ohroženy především vodní erozí (Statistická ročenka půdní služby, 2014).

4.2.8. Situace zemědělského sektoru

Na Sedlčansku provozují zemědělskou činnost jak fyzické osoby, tak i právnické osoby (převážně akciové společnosti vzniklé často z bývalých jednotných zemědělských družstev), přičemž převažují fyzické osoby, které zde podnikají. Stejně jako ve zbytku republiky je i v analyzovaném regionu patrné, že právnické osoby zpravidla obhospodařují větší celky půdy, i když jich je celkově méně, než osob soukromě hospodařících. V tabulkách č. 4 a č. 5 jsou počty těchto osob v letech 2001 až 2013. Je možné sledovat sestupnou tendenci počtu

zemědělců. Kdy z počtu 552 v roce 2001 klesl na 296 zemědělců v roce 2013.

Tab. č. 4: Počet zemědělských podnikatelů v letech 2001 – 2007, (ČSÚ, 2015, vlastní úprava)

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Počet zemědělských podnikatelů	552	562	565	520	461	459	458

Tab. č. 5: Počet zemědělských podnikatelů v letech 2008 – 2013, (ČSÚ, 2015, vlastní úprava)

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Počet zemědělských podnikatelů	463	295	290	301	304	296

V roce 2013 subjekty věnující se lesnictví a rybnářství podílely 10,3 % na celkovém počtu ekonomických subjektů. V porovnání s celorepublikovým průměrem 3,9 % (ČSÚ, 2015) je možné sledovat, že na Sedlčansku je tento sektor výrazně významnější. V následujících tabulkách č. 6 a č. 7 lze zaznamenat vývoj tohoto podílu od roku 2001. Přičemž tento vývoj má i ve zkoumaném regionu sestupnou tendenci.

Tab. č. 6: Podíl ekonomických subjektů podle vybraných odvětví ekonomické činnosti (%) v letech 2001 – 2007 (ČSÚ, 2015, vlastní úprava)

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Podíl subjektů	14	13,5	13,5	13	12,5	12,7	13

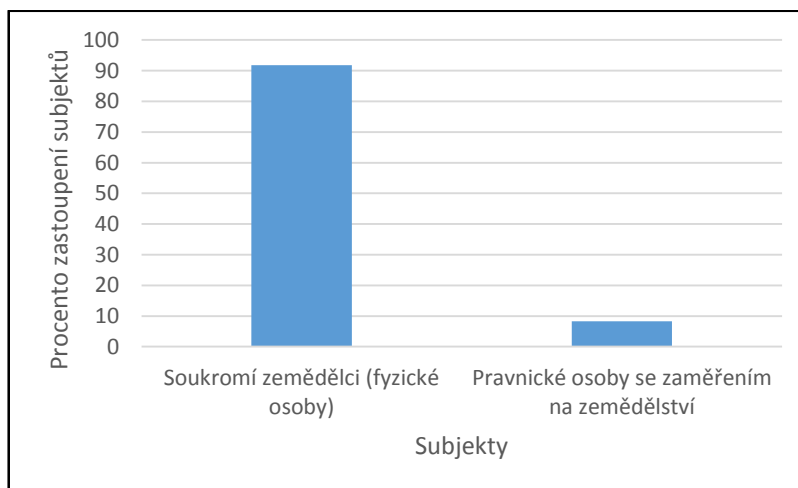
Tab. č. 7: Podíl ekonomických subjektů podle vybraných odvětví ekonomické činnosti (%) v letech 2008 – 2013 (ČSÚ, 2015, vlastní úprava)

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Podíl subjektů	13,1	10,8	10,7	10,8	10,7	10,3

Podle aktuálních údajů SZIF (2015) v regionu existuje 222 fyzických osob (91,7 %),

kteřé podnikají v zemědělství. Tento seznam závisí na tom, zda čerpají nebo čerpali dotace, celková suma všech zemědělců může být i nepatrně vyšší. Nelze počítat s tím, že všichni zemědělci věnující se zemědělství musejí být evidováni jako zemědělství podnikatelé a také nemusejí žádat o dotace a přesto mohou obhospodařovat menší celky. V regionu se dále nachází 20 právnických osob (8,3 %) zabývajících se v některé ze svých činností zemědělstvím. Převažují zde zemědělské společnosti (obr. č. 8), jak akciové společnosti, tak i společnosti s ručením omezeným. Srovnáme-li situaci s celorepublikovým průměrem, 85,4 % fyzických osob a 14,6 % právnických osob (Zemědělství 2014, 2015), lze vidět, že ve vybraném regionu je podíl soukromě hospodařících subjektů vyšší.

Mezi největší zaměstnavatele mimo jiné patří i dvě velké zemědělské společnosti, kdy Zemědělská společnost Kosova Hora a.s. zaměstnává 155 trvale činných zaměstnanců a Zemědělská společnost Krásná Hora n. Vltavou průměrně 187 zaměstnanců.

Obr. č. 8: Právní formy podnikání v odvětví zemědělství na Sedlčansku (SZIF, 2015, vlastní zpracování)

Zemědělství je v regionu zastoupeno jak rostlinnou tak i živočišnou výrobou, přičemž největší podniky, ale i drobní zemědělci se zabývají převážně oběma typy výroby. V posledních letech je výrazný trend při zemědělské výrobě věnovat se také další činnosti např. agroturistice jako možnému přivýdělku. Ze sdružení obcí (Sedlčansko) bylo zaznamenáno 8 subjektů zabývajících se touto službou. Samozřejmě tento region skýtá možnost dalšího rozvoje pro tuto službu, ať už je to díky přírodním podmínkám a průmyslem výrazně nedotčené krajině tak i blízkostí větších měst (Příbram, Benešov i Praha). Pro soukromé zemědělce skýtá možnost odbytu svých produktů znovuzavedení tradice farmářských trhů, které se konají několikrát

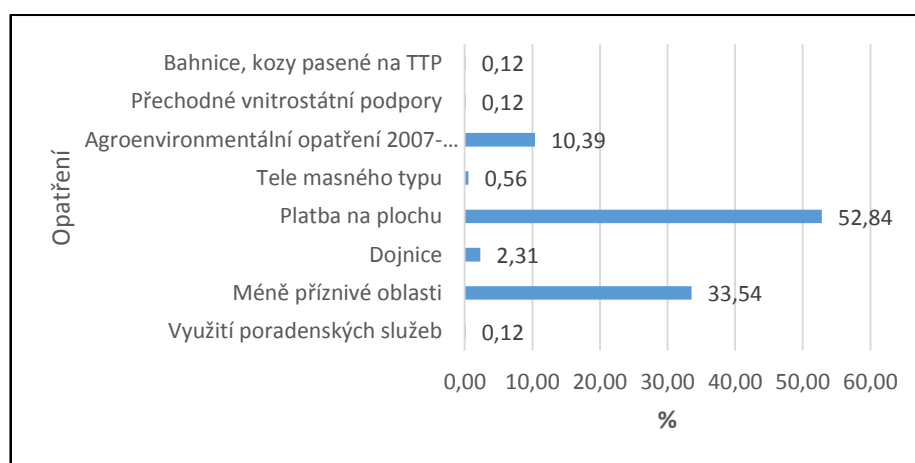
ročně v místních obcích. Další výraznou činností, především zemědělských společností, je vybudování bioplynové stanice.

Z hlediska rostlinné výroby se místní zemědělci zaměřují na pěstování kukuřice, řepky, pšenice, ječmene, triticales, jetele, lusko-obilných směsí. Nejčastěji chovaná hospodářská zvířata jsou skot (mléčný skot i chov krav bez tržní produkce mléka), prasata, ovce, kozy doplňkově také koně.

5. Výsledky

5.1. Čerpání dotací zemědělci v regionu

Dle získaných dat ze SZIF, byly zjištěny informace ohledně čerpání dotací za rok 2014. Následující data se týkají 19 právnických osob a 154 fyzických osob hospodařících v regionu, které byly získány ze seznamu příjemců dotací, které zveřejňuje SZIF. Na obrázku č. 9 je možné vidět rozložení jednotlivých dotací v celkové sumě dotací, které byly poskytnuty zemědělcům hospodařících v regionu. Lze vysledovat, že nejvíce finančních prostředků získali zemědělci za platbu na plochu, je to způsobeno tím, že právě tento dotační titul poskytuje největší obnos peněz. Jelikož region spadá do kategorie méně příznivých oblastí: ostatní, další významnou sumou dotací jsou právě méně příznivé oblasti. Hojně využíváno je agro-environmentální opatření, ovšem sumy za tento titul dosahují nižších hodnot, proto je celková suma nižší než například u méně příznivých oblastí nebo plateb na plochu.

Obr. č. 9: Procentuální zastoupení dotačních titulů z celkové sumy (SZIF, 2015, vlastní zpracování)

Ze zjištěných údajů je zřejmé, že nejméně si zemědělci žádají o dotace na využití poradenských služeb. V roce 2014 si o tento titul zažádalo 5 fyzických osob a 4 právnické osoby. Opatření: bahnice, kozy pasené na travních porostech je také málo využíván, využilo ho 32 zemědělských subjektů z regionu, z velké části soukromě hospodařících.

Tab. č. 8: Vyplacené prostředky pro rok 2014: přímé platby a neprojektová opatření Programu rozvoje venkova (SZIF, 2015, vlastní úprava)

Opatření	Suma (Kč)	Z toho (Kč)	
		Fyzické osoby	Právnícké osoby
Využití poradenských služeb	339 948	179 948	160 000
Méně příznivé oblasti	94 353 745,27	9 873 530,81	84 480 214,46
Dojnice	6 509 555,85	599 992,48	5 909 563,37
Platba na plochu	148 660 739,5	32 770 385,29	115 890 354,2
Tele masného typu	1 569 597,99	670 798,94	898 799,05
Agro-environmentální opatření 2007-13	29 232 000,3	12 310 001,09	16 921 999,02
Přechodné národní podpory	342 048,98	328 522,6	13 526,38
Bahnice, kozy na TTP	326 882,84	316 288,58	10 594,26
Celkem	281 334 518,7	57 049 467,79	224 285 050,8
%	100 %	20,3 %	79,7 %

Z celkové sumy vyplacených dotací za rok 2014 (tab. č. 8) největší podíl zaujímají platby na plochu, toto opatření je využíváno všemi subjekty a zajišťuje největší obnos peněz. Ze seznamu vyplývá, že v regionu bylo vyplaceno celkově za všechny tyto dotační tituly 281 334 518 Kč a to 173 subjektům, kteří zde hospodaří.

Zajímavé je rozložení celkové sumy mezi fyzické a právnické osoby, kdy na 154 soukromě hospodařících zemědělců připadalo 20,3 % z celkové sumy a na 19 zemědělských společnostech 79,7 %. Tento rozdíl je dán především tím, že společnosti čerpají několikanásobně více za přímé platby a méně příznivé oblasti, což je způsobeno tím, že tyto tituly jsou vázány na velikost obhospodařované plochy. Soukromých subjektů je sice mnohem více, ale obhospodařují méně plochy. Naopak mnohonásobně více čerpají soukromé subjekty opatření: bahnice, kozy pasené na trvalých travních porostech a přechodné národní podpory. Z čehož vyplývá, že chov ovcí a koz je provozován především soukromými zemědělci. Zemědělské společnosti se tímto druhem chovu téměř nezabývají. Podpory na dojnice využilo 22 zemědělských subjektů, u této podpory byly vyplaceny mnohem větší částky právnickým osobám, jelikož podniky v tomto regionu se chovem dojníc zabývají ve velké míře a dojnice jsou chovány ve větší koncentraci, než u soukromníků. U podpory na telata masného typu čerpalo prostředky 52 zemědělských subjektů, což znamená přibližně 30 % subjektů, poměrně

vyrovnaně tento titul čerpali jak fyzické tak právnické osoby.

Pokud si vypočteme průměrný příjem z dotací na jeden subjekt, vyjde průměrná celková částka, kterou obdrželi soukromí zemědělci 370 451,09 Kč a u zemědělských společností 8 337 351 Kč za rok 2014. Co se týče soukromých zemědělců je to částka poměrně vysoká a zemědělcům se jistě vyplatí si o dotace zažádat, mají tak zaručený příjem, který mohou investovat různými směry nebo si vylepšit celkový hospodářský výsledek. Několikanásobně větší příjem z dotací pro zemědělské společnosti by měl zaručovat, že tyto společnosti budou v regionu dobře prosperovat, budou se správně starat o půdu a budou zachovávat pracovní místa pro místní obyvatele.

V tabulce č. 9 je patrné, jaké rozdíly v čerpání jednotlivých titulů jsou mezi právnickými a fyzickými subjekty. Zcela shodně byla čerpána platba na plochu, kdy oba typy subjektů čerpaly ve 100 % případech. Významný rozdíl je u využití poradenských služeb kdy 21,1 % PO využilo tento titul naopak u FO jen 3,2 %. Opatření méně příznivé oblasti využily všechny subjekty PO, u FO ho využilo 87 % subjektů. Výrazný rozdíl je také u opatření dojnice, kdy tento titul využívají více PO, podobně tak titul za tele masného typu více využívají subjekty PO. Využití agro-environmentálního opatření je v obou skupinách výrazné, ovšem vyšší podíl byl zaznamenán u PO. Naopak výrazně více si žádají subjekty FO o přechodné národní podpory. Opatření bahnice, kozy na TTP je také využíván více u FO. Lze tedy konstatovat, že čerpání těchto jednotlivých titulů je odlišné u typů subjektů. Samozřejmě významný rozdíl je následně i ve výši finančních prostředků za tyto tituly.

Tab. č. 9: Procentuální rozložení čerpání jednotlivých titulů (SZIF, 2015, vlastní úprava)

Titul	Celkem čer- palo PO i FO (%)	z toho (%)	
		pouze PO	pouze FO
Využití poraden- ských služeb	5,2	21,1	3,2
Méně příznivé oblasti	88,4	100	87
Dojnice	12,7	42,1	9,1
Platba na plochu	100	100	100
Tele masného typu	30,1	47,4	27,3
Agro-environ- mentální opatření 2007-13	75,1	94,7	72,7
Přechodné ná- rodní podpory	57,2	21,1	61,7
Bahnice, kozy na TTP	19,7	10,5	20,8

Z projektových opatření Programu rozvoje venkova byly v regionu čerpány ta opatření, která lze vidět v tabulce č. 10. V roce 2014 byla čerpána opatření na modernizaci zemědělských podniků dvěma subjekty. Další opatření jsou spjata s lesnictvím, jsou to prostředky na lesnickou techniku, na technické vybavení provozoven a obnovu lesního potenciálu po kalamitách.

Tab. č. 10: Čerpaná projektová opatření PRV v roce 2014 (SZIF, 2015, vlastní úprava)

Název opatření	Subjekt	Celková částka (Kč)
Modernizace zemědělských podniků - Stavby a technologie pro živočišnou výrobu	Subjekt č. 1	1 465 065
Modernizace zemědělských podniků - Stavby a technologie pro živočišnou výrobu	Subjekt č. 2	2 947 048
Lesnická technika - pořízení strojů	Subjekt č. 3	65 999
Technické vybavení provozoven	Subjekt č. 4	140 000
Obnova lesního potenciálu po kalamitách	Subjekt č. 5	608 090

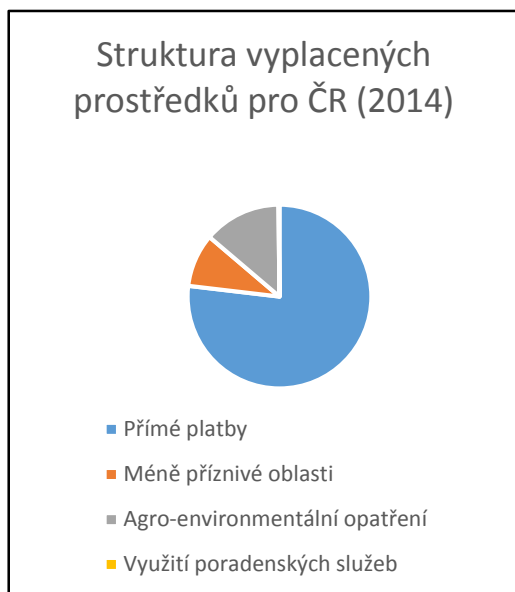
5.1.1. Srovnání s ČR

V tabulce č. 11 lze pozorovat celkové vyplacené prostředky pro celou ČR a region Sedlčansko za přímé platby, do kterých jsou započítány (platby na plochu, přechodné národní podpory, bahnice, kozy na TTP, platby na dojnice, podpora na tele masného typu). Jsou zde i vyplacené prostředky z neprojektových opatření Programu rozvoje venkova v roce 2014 a to méně příznivé oblasti, agro-environmentální opatření a podpora na využití poradenských služeb.

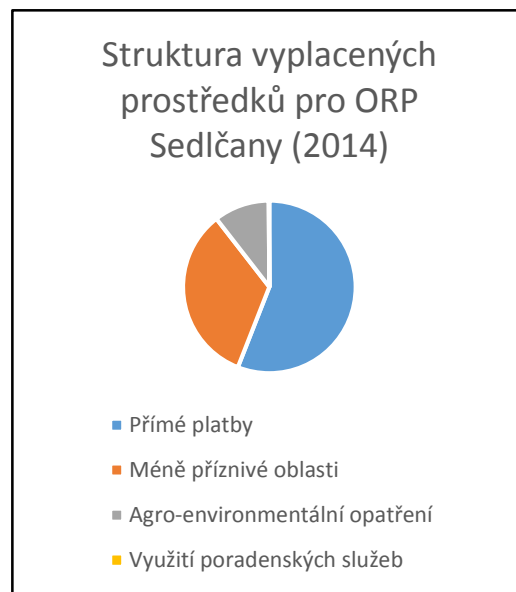
Tab. č. 11: Struktura vyplacených prostředků za rok 2014 v Kč (Zemědělství 2014, 2015, a SZIF, 2015, vlastní úprava)

Území	Přímé platby	Méně příznivé oblasti	Agro-environmentální opatření	Využití poradenských služeb
ČR	24 323 319 000	2 958 231 000	4 304 980 000	57 134 000
ORP Sedlčany	157 408 825,2	94 353 745,27	29 232 000,3	339 948

Na obrázcích č. 10 a č. 11 je možné porovnat, jak se liší struktura výše jmenovaných podpor. Stejně jako v rámci celé České republiky i v analyzovaném území výrazně převládají prostředky za přímé platby. Ovšem v analyzovaném regionu výrazně dominují také prostředky za méně příznivé oblasti, v porovnání s celkovou situací ČR. To je dáno tím, že celý region spadá do oblasti méně příznivých oblastí. Prostředky z opatření méně příznivé oblasti převyšují i sumu vyplacených prostředků za agro-environmentální opatření, které je v rámci celé ČR vyplaceno více. Je tedy nutné říci, že pro zemědělské subjekty provozující činnost v regionu Sedlčanska jsou významné i podpory v rámci Programu rozvoje venkova (kam spadají podpory pro méně příznivé oblasti), zatímco v celorepublikovém průměru jsou podpory v rámci PRV spíše doplňkové a hlavní přísun prostředků zajišťují přímé platby.

Obr. č. 10: Struktura vyplacených prostředků, ČR, rok 2014 (Zemědělství 2014, 2015, vlastní zpracování)

Obrázek č. 11: Struktura vyplacených prostředků, ORP Sedlčany, rok 2014 (SZIF, 2015, vlastní zpracování)

5.2 SWOT analýza pro zemědělství v regionu

Tab. č. 12: SWOT analýza pro zemědělství regionu Sedlčansko

SWOT ANALÝZA PRO ZEMĚDĚLSTVÍ V REGIONU SEDLČANSKA	
PŘÍLEŽITOSTI - agroturistika - růst poptávky měst po produkci a nabídce venkova - farmářské trhy - diverzifikace zemědělství (potřeba zabývat se kromě zemědělství i jinou činností) - zvýšení přidané hodnoty zemědělské produkce	HROZBY - snižující se počet zemědělských podnikatelů - odchod mladých lidí z regionu - vylidňování venkova - stárnutí populace - snižování kvality půdy (především vodní eroze) - změny klimatu (sucho nebo naopak povodně)
SILNÉ STRÁNKY - tradiční region pro zemědělskou činnost - vyšší podíl ekonomických subjektů věnující se lesnictví a rybářství (proti ČR) - příznivá sousedská sounáležitost - příznivý podíl zemědělské půdy - region není příliš dotčený průmyslem - blízkost okresních měst (Příbram, Benešov) - existence nevyužitých objektů (brownfields)	SLABÉ STRÁNKY - zařazení do LFA (ostatní) - věková struktura pracovníků v zemědělství - nedostatečná občanská vybavenost - ekonomická slabost

Ze SWOT analýzy, která je zobrazena v tabulce č. 12, vyplývá výrazná silná stránka, že zemědělství má v tomto regionu stále důležitou pozici, v porovnání s ČR je zde vyšší podíl

subjektů zabývajících se zemědělstvím případně lesnictvím. Ze SWOT analýzy lze vidět, že příležitostí v oblasti zemědělství může být zabývat se současně se zemědělstvím navíc jinou činností a tím přispívat k diverzifikaci činností na venkově a zajišťovat pracovní místa. Jednou s možností je v rámci hospodaření provozovat agroturistiku, současně s ubytováním. Agroturistika je výhodná pro vhodnou polohu regionu, také proto, že region není příliš dotčený průmyslem, region je tradičně spjat se zemědělstvím, zároveň je v regionu příznivý podíl zemědělské půdy. Jelikož slabou stránkou je zařazení do LFA ostatní, která se vyznačuje sice menší výnosností půdy, ale vyšším podílem pracovníků v zemědělství a nižší hustotou obyvatel, mohou tyto slabé stránky podpořit silnou stránkou v rámci agroturistiky, případně venkovské turistiky.

Nové znovuzavedení pořádání farmářských trhů může drobnějším zemědělcům zajistit odbyt zemědělských produktů. To že dochází k pořádání farmářských trhů, ukazuje, že obyvatelé mají zájem o produkty místních zemědělců. Jelikož v tomto regionu funguje sousedská sounáležitost, výhodné je i v rámci hospodaření využívat přímý prodej z farmy. Celorepublikovým problémem je nedostatečná přidaná hodnota zemědělským produktům. Přidávání hodnoty zemědělským produktům, tedy zpracováváním produktů přímo v regionu by se mohly využít stávající dosud nevyužívané zemědělské prostory, díky tomu by mohla vzniknout nová pracovní místa v zemědělství. Nová pracovní místa v zemědělství by měla zajistit, aby mladí lidé zůstávali v regionu. Nová SZP podporuje mladé zemědělce, kteří se rozhodnou pracovat v zemědělství, i to by mohla být dobrá motivace pro mladé lidi. Hrozbou pro zemědělství je snižování kvality půdy (především vodní eroze) a celosvětový problém je změna klimatu. Tyto problémy doléhají i na vybraný region. S tímto problémem se snaží bojovat i SZP v rámci PRV 2014 – 2020, která poskytuje podpory zemědělcům, kteří hospodaří udržitelným způsobem šetrným k životnímu prostředí.

Ze SWOT analýzy pro zemědělství regionu Sedlčansko vyplynuly skutečnosti, jejichž případným řešením mohou být některá z opatření PRV 2014 – 2020. Vybrané výzvy jsou aktuální pro rok 2016, subjekty si o ně v tomto roce mohou zažádat. V tabulce č. 13 lze vidět, o která opatření jde. Na tato opatření mohou čerpat podpory všichni zemědělství podnikatelé. Jelikož je zemědělství s venkovem úzce spjata, jsou právě kromě přímých podpor stejně tak důležitá opatření PRV.

Tab. č. 13: Opatření v rámci PRV vhodné pro region Sedlčanska (SZIF, 2015, vlastní úprava)

Název opatření	Výzva	Důvod
Investice do hmotného majetku	Zpracování a uvádění na trh zemědělských produktů	Zlepšení konkurenceschopnosti
Rozvoj zemědělských podniků a podnikatelské činnosti	Podpora agroturistiky	Diverzifikace činností zemědělských podnikatelů, nová pracovní místa
Rozvoj zemědělských podniků a podnikatelské činnosti	Investice do nezemědělských činností	Diverzifikace činností zemědělských podnikatelů, nová pracovní místa
Rozvoj zemědělských podniků a podnikatelské činnosti	Zahájení činnosti mladých zemědělců	Zabránění odchodu mladých lidí z regionu
Agroenvironmentálně-klimatické opatření (AEKO)	Ošetřování travních porostů, zatravňování orné půdy	Využití zemědělské půdy v souladu s ochranou životního prostředí

5.3. Kvalitativní výzkum

Šetření formou polo – standardizovaných rozhovorů bylo potřeba vést požadovaným směrem, proto došlo předem k sestavení otázek. V následující části budou vždy k jednotlivým otázkám doplněny odpovědi od jednotlivých subjektů. V rámci kvalitativního výzkumu byly provedeny rozhovory se zemědělci, mezi kterými byly čtyři soukromě hospodařící, čili fyzické osoby a čtyři společnosti s ručením omezeným (právnícké osoby), které se v rámci svého provozování zabývají zemědělskou činností. Vybrány byly tyto subjekty, především ohledně ochoty sdělovat odpovědi na otázky, samozřejmě jim byla zaručena anonymita, proto jsou jednotlivé subjekty označeny: fyzické osoby **F1** až **F4** a právnícké osoby **P1** až **P4**.

5.3.1. Výsledky rozhovorů

Otázky k respondentům a jejich odpovědi:

1. Od jakého roku provozují činnost, kolik zaměstnávají osob, na kolika hektarech hospodaří, na jakou zemědělskou výrobu se specializují a případně jakou nezemědělskou činností se zabývají?

Fyzické osoby:

F1. Pracuje jako soukromý zemědělec, v hospodářství pracují ještě 3 rodinní příslušníci. Hospodaří na 100 ha. Z rostlinné výroby se zaměřují na krmné obiloviny a pícniny, mají i plochy s TTP. Chovají koně a skot BTM. Dále se zabývají i agroturistikou a řemeslnou činností.

F2. Soukromě hospodaří a navíc žádnou osobu nezaměstnává, zabývá se rostlinnou i živočišnou výrobou. Obdělává plochu zaujímající 39 ha. Z plodin se zaměřuje na pšenici, řepku, ječmen a lupinu. Chová pouze prasata. Nezemědělskou činností navíc se nezabývá.

F3. Hospodaří soukromě, v hospodářství dále pracují čtyři lidi, kteří jsou zároveň rodinnými příslušníky. K dispozici mají 98 ha, které obhospodařují. Z rostlinné výroby se věnují pěstování kukuřice, pšenice, ječmene, triticales, jetele a lusko-obilných směsí. Chovají skot na mléko a zabýváme se i chovem koní. Jinou činností se nezabývají.

F4. Obhospodařuje 30 ha, převážně TTP, zabývá se chovem skotu a koní. Zabývá se ekologickým zemědělstvím. Jako další činnost je možnost ustájení koní a ubytování.

Právnícké osoby

P1. Podnik má 42 pracovníků, provozují rostlinnou i živočišnou výrobu. Hospodaří na 1550 ha. Pěstují pšenici, ječmen, řepku, kukuřici, vojtěšku, hospodaří i na trvalých travních porostech. Z živočišné výroby se zabývají skotem (dojnice, telata, jalovice). Provozují bioplynovou stanici.

P2. Zaměstnán je jeden pracovník. Je to menší společnost, obhospodařuje 9 ha. Zaměřujeme se na chov koní a ovcí. Pěstují oves a ječmen. Jinou aktivitou se nezabýváme.

P3. Je zemědělská společnost s 52 zaměstnanci. Obdělává 2 883 ha. Provozují rostlinnou i živočišnou výrobu. Pěstují kukuřici, pšenici, řepku, ječmen, vojtěšku, jetel. Chovají jak dojnice, telata, mladý skot i výkrm býků. V rámci společnosti funguje bioplynová stanice.

P4. Je to společnost se dvěma zaměstnanci. Obhospodařují 70 ha. Zaměřují se především na

chov a prodej prasat. Dále i chovem ovcí a skotu. Z plodin pěstují ječmen, tritikale a kukuřici především na zkrmování.

2. Čerpají dotace (z Evropské unie či národní) a využívají Program rozvoje venkova a jeho opatření?

Fyzické osoby:

F1. Dotace čerpají na LFA, přímé platby, na telata masného typu a agro-environmentální opatření, dále využili opatření investice do hmotného majetku a ekologické zemědělství.

F2. Z dotací využívá pouze přímé platby. PRV zatím nevyužil.

F3. Dotace čerpá poměrně hojně. Významné jsou pro ně platby na plochu, dále jsou to v rámci PRV LFA oblasti, agro-environmentální opatření, dojnice. Využili v minulosti také opatření investice do hmotného majetku.

F4. Čerpají přímé platby, LFA oblasti, dotace na poradenské služby, agro-environmentální opatření, genové zdroje a na ekologické zemědělství.

Právnícké osoby:

P1. Čerpají dotace na využití poradenských služeb, méně příznivých oblastí a na tele masného typu. V rámci PRV využili opatření do hmotného majetku, agro-environmentální opatření a dobré podmínky zvířat. Dále dotace na kontrolu užitkovosti, dotace úroků PGRLF, dotace pojištění.

P2. Dotace čerpají. Využívají tituly méně příznivé oblasti a platby na plochu, v minulosti také v rámci PRV úspěšně žádali o opatření: investice do hmotného majetku.

P3. Dotace čerpají. Využívají i PRV. Jedná se o tituly využití poradenských služeb, LFA oblasti, dojnice, platby na plochu, agro-environmentální opatření, i přechodné vnitrostátní podpory, investice do hmotného majetku a dobré životní podmínky zvířat.

P4. Dotace čerpají. Jsou to především dotace na plochu, agro-environmentální opatření, dále na ovce pasené na TTP, dále čerpají i titul na dobré životní podmínky zvířat.

3. Je chod jejich podniku, hospodářství závislý na dotacích a na co jsou nejvíce prostředky z dotací využívány?

Fyzické osoby:

F1. Pro tento podnik jsou dotace velmi důležité, prostředky z nich používají na různé náklady v provozu, také na novou mechanizaci a další různé investice.

F2. Na dotacích je hospodářství závislé a tím pádem jsou pro mě velmi důležité. Prostředky z dotací využívá především na provozní náklady.

F3. Výděleční by byli i bez dotací, ovšem i tak jsou pro ně dotace důležité, díky nim mohou provádět modernizaci strojů a jiné investice.

F4. Pro fungování hospodářství jsou dotace rozhodující, bez nich by nebyli výděleční. Používají prostředky hlavně na provozní náklady.

Právnícké osoby:

P1. Činnost podniku by bez dotací nebyla výdělečná, prostředky z dotací jsou velmi důležité. Používají je na provozní náklady a na vyrovnání ztrát.

P2. Na dotacích jsou závislí, pro podnikání jsou dotace rozhodující. Pomocí dotací hradí hlavně provozní náklady.

P3. Výdělečnost podniku je závislá na dotacích, z kterých jsou také hrazeny provozní náklady, ztráty a strojové vybavení a jiné investice.

P4. Zemědělská činnost by bez dotací nebyla výdělečná. Jsou pro ně důležité, kryty jsou jimi hlavně vzniklé ztráty při výrobě.

4. V čem vidíte výhodu zavedení dotací, společné zemědělské politiky a tedy vstupu do EU?

Fyzické osoby:

F1. Výhodu vidí například v tom, že se snaží motivovat k udržitelnému zemědělství, je následně lépe pečováno o krajinu, díky dodržování různých postupů, kterými jsou dotace podřízeny. Celkově se situace v zemědělství po vstupu do EU zlepšila.

F2. Výhodu vidí především v tom, že jsou podpořeny malé farmy a díky podporám mají lepší konkurenceschopnost.

F3. Vyloženě výhody nespatřuje.

F4. Jedinou výhodou je více finančních prostředků a tím zlepšená finanční situace hospodaření.

Právnícké osoby:

P1. Výhoda je v peněžních prostředcích, jiná žádná pozitiva nevidí.

P2. Po vstupu do EU se pro ně situace zlepšila, především díky finančním možnostem.

P3. Zlepšení je v možnosti modernizace firmy. Po vstupu do EU se zlepšila životní úroveň v zemědělství, která souvisí s větším množstvím finančních prostředků.

P4. V zavedení dotací, ani v SZP výhody nevidí.

5. V čem pozorují naopak negativa?

Fyzické osoby:

F1. Nevýhodu přikládají přílišnému papírování.

F2. Výrazná negativa nespatřují.

F3. Negativa vidí ve složité administrativě, přílišném papírování a nízké podpoře státu. Celkově po vstupu do EU se situace českého zemědělství z jejich pohledu spíše zhoršila.

F4. Negativa jsou v nesrozumitelnosti legislativy, přílišné byrokracie, přísných podmínkách pro splnění požadavků na čerpání dotací, rozdílů výší podpor mezi státy EU. Dále tvrdí, že „uměle vytvořená zemědělská nepotravinářská výroba neúměrně zvyšuje ceny půdy a nájmy. Nerovné podmínky v různých státech mají vliv například na výrobu vepřového masa“.

Právnícké osoby:

P1. Tento subjekt vidí negativa v nerespektování technologických postupů rostlinné a živočišné výroby a v ignoraci osevních postupů a termínů, ruční evidenci změn krav při celostátní evidenci zvířat. Podle nich jsou dotace promítnuty do cen vstupů a výstupů, přímo říká, že „zemědělci nezůstává nic, protože dotace nabouraly ceny“. Dotace vyvolávají i tlak na zvýšení nájmu na hodnotu veškerých dotací. Spatřují i rozdíly přístupu mezi soukromými rolníky a právníckými organizace. Otažitost úředníků SZIF v místních regionech, nábor mladých bez znalostí a zkušeností, tzv. „zákaz“ poradit je také výrazné negativum. U právníckých organizací něco jako způsob jak obcházet vlastníky např. při komplexních pozemkových úpravách „cílené okradení“ všech ostatních vlastníků ve prospěch soukromě hospodařících rolníků (výběr nejlepší půdy). Tvůrci dotačních předpisů se schovávají za předpisy EU, v rámci EU si ČR nic neprosadí.

P2. Negativa nevidí.

P3. Negativa jsou v časté nesrozumitelnosti a složitosti legislativy, nadbytečné byrokracii.

P4. Negativa vidí především v nerovných podmínkách obchodování s vepřovým masem (degradace ceny na našem trhu dotovanými (vnitrostátní dotace západních zemí, skryté podpory) dovozy masa za pro nás likvidační ceny. Nejzdravější by bylo podle tohoto subjektu „zrušit

veškeré zemědělské dotace v celé EU“. V ČR je nízká podpora státu, dalším negativem jsou i rozdíly ve výši podpor mezi jednotlivými státy EU.

5. Jak směřují rozvoj podniku/hospodaření se zacílením na dotace?

Fyzické osoby:

F1. Snaží se směřovat jejich hospodaření tak, aby nebylo závislé na dotacích, celkově by bez dotací zemědělství fungovalo lépe.

F2. Dotace jsou důležité a počítají s nimi i v budoucnu.

F3. Snaží se, aby hospodaření fungovalo i bez nich. Myslí si, že dotace jsou dlouhodobě neudržitelné, objevuje se korupce, také dotační tituly jsou špatně nastavené.

F4. V budoucnu s dotacemi počítají, zemědělství dotace potřebuje.

Právnícké osoby:

P1. V budoucnu s dotacemi počítají. Co se týče zavedení dotací: pokud je jednotný trh a někdo dotace má, tak musí mít dotace všichni, problémem je další přechodné období tzn. jiné dotace na východě a jiné na západě, nejlepší by byl ekonomický krach EU a zrušení dotací pro celou EU. „Sice jsme stále zelenější, ale lžeme si o devastaci přírody a krajiny v zájmu ekologů a neuvěřitelně prodražujeme výrobu, přestáváme být soběstační (jak která země), nějaká potravinová soběstačnost a zdraví obyvatelstva jde stranou.“

P2. Dotace jsou pro tento subjekt důležité, především i do budoucího fungování podniku.

P3. Zemědělství dotace potřebuje, do budoucna s nimi počítají.

P4. Dotace jsou v současnosti pro fungování podniku důležité, ale snaží se, aby se bez nich v budoucnu obešli. Nejlepší by z jejich pohledu bylo zrušit dotace, tím srovnat podmínky v celé EU a vystoupit z EU.

5.3.2. Dílčí závěr

V rozhovorech se objevila rozličná skupina respondentů, dva zemědělci obhospodařující do 30 ha a dva zemědělci obhospodařující kolem 100 ha. Mezi zemědělskými společnostmi byly také rozdíly, objevily se zde dvě zemědělské společnosti obhospodařující kolem 1500 ha a 2800 ha. A dvě společnosti obhospodařující 9 a 70 ha. Tento rozdíl způsobil, poměrně různorodé názory na danou problematiku.

Pokud se jedná o čerpané dotační tituly, obecně subjekty právnických osob čerpají více titulů, také více využívají Program rozvoje venkova.

Co se týče důležitosti dotací pro subjekty, všechny subjekty uvedly, že jsou pro ně prostředky z dotací důležité, či velmi důležité. Až na jednoho soukromého zemědělce (který by byl výdělečný i bez dotací) a jednoho, který neví, jestli by byl výdělečný i bez dotací), ostatní soukromí zemědělci a zemědělské společnosti uvedli, že jsou na dotacích závislí a bez dotací by nebyli výděleční. Nejčastěji uvedli, že prostředky z dotací používají na provozní náklady, vyrovnání ztrát, možnost zakoupení nových modernějších strojů a další investice do podnikání.

Pokud se jedná o pozitivní faktory, které subjekty hospodařící v regionu spatřují v SZP a následném zavedení dotací a celkově vstupu do EU. Jeden soukromě hospodařící a jedna zemědělská společnost nevidí výhody žádné. Další soukromý zemědělec a tři zemědělské společnosti vidí výhodu pouze v poskytování dotací a následných možnostech modernizace podnikání, lepší životní rovně. Pouze jeden soukromý zemědělec uvedl i jiné výhody, než jen ty které souvisí s peněžními prostředky a to podpora udržitelného zemědělství, lepší péče o krajinu díky dodržování daných postupů závislých na čerpání dotací. Ještě jeden soukromý zemědělec uvedl podporu malých farem, jako další pozitivní působení. Je tedy nutné dodat, že pro vzorek, se kterými byl veden rozhovor, vidí největší přínos EU, SZP a dotačních prostředků především ve finančních možnostech, kterým jim jsou poskytovány.

V rozhovoru byla položena otázka i na negativa, která vidí ve spojení s EU, SZP a dotacemi. Dva subjekty (jeden soukromý zemědělec a jedna zemědělská společnost) žádné nevýhody nespatřují. Ostatní subjekty již vidí řadu nevýhod a negativ. Často jmenovaná je přílišná byrokracie a papírování, složitá administrativa a nesrozumitelnost legislativy. Zmíněna v jednom případě byla neochota poradit a případně pomoci od regionální platební agentury (SZIF). V jednom případě byla negativa připisována i přímo dotacím a to tak, že dotace následně zvyšují ceny např. nájmu, ale dotace se promítají i do cen vstupů a výstupů, následně se stane, jako by žádné dotace nebyly a tím pádem zemědělci nezůstane nic navíc. Dalším důležitým negativem jsou nerovné podmínky mezi jednotlivými státy EU a také nízká podpora ze strany vlastního státu. Nerovné podmínky pro jednotlivé státy se promítají například na trhu s vepřovým masem, kdy je do ČR dováženo maso, které je levnější, díky dotacím které jsou v těchto státech poskytovány, a tak zvýhodňují tuto komoditu. ČR není schopna této ceně konkurovat. Další zajímavou poznámkou je, že často si ČR neumí v rámci EU nic vyjednat, nic si prosadit a tím pak zemědělství strádá. Podle jednoho subjektu (malá zemědělská společnost) by nejzdravější bylo dotace v celé EU zrušit.

V odpovědích na otázku ohledně toho, zda počítají s prostředky z dotací i v budoucnu, nebo jestli se snaží do budoucna, aby se obešli bez nich, byly také rozdíly. Tři zemědělské společnosti uvedly, že se bez dotací neobejdou a směřují vývoj svého podnikání, tím směrem, že počítají s dotacemi. Stejně odpověděli i další dva soukromí zemědělci. Zemědělská společnost č. 4. se snaží, aby nebyla do budoucna závislá na dotacích. Soukromý zemědělec, který není na dotacích finančně závislý, říká, že by se obešel i bez nich, podle jeho názoru jsou dotace dlouhodobě neudržitelné. Právě proto s nimi v budoucnu nepočítá. Další soukromý zemědělec je sice v současnosti závislý na dotacích, ovšem snaží se, aby na nich závislý nebyl. Jeho názor je, že zemědělství by bez dotací fungovalo lépe. V názorech tedy panují značné rozdíly.

5.4. Kvantitativní výzkum

Kvalitativní výzkum byl doplněn také kvantitativním výzkumem. V řadě případů byly kontakty na zemědělce špatně dostupné, nebo z jejich strany byla neochota spolupracovat na vyplnění dotazníku. Nakonec na dotazník odpovědělo 45 FO a 9 PO z regionu.

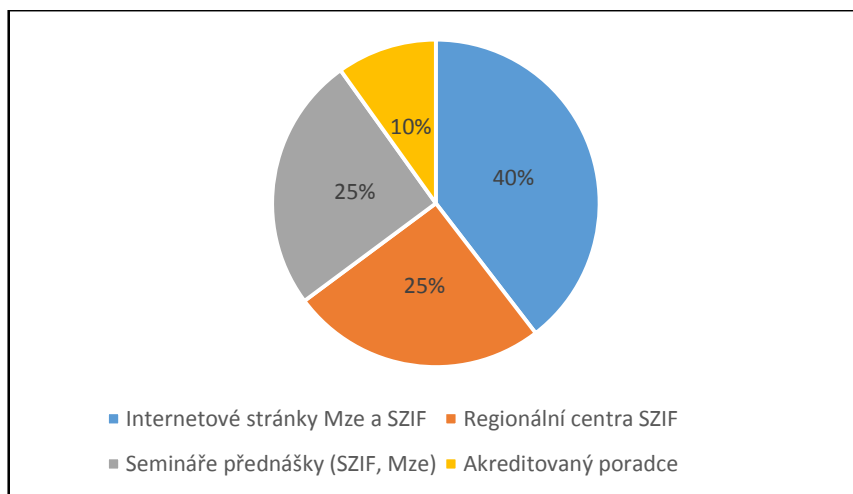
5.4.1. Výsledky dotazníkového šetření

Výsledky jsou rozděleny na fyzické osoby – soukromé zemědělce a právnické osoby – společnosti zabývající se zemědělskou výrobou.

Výsledky pro fyzické osoby:

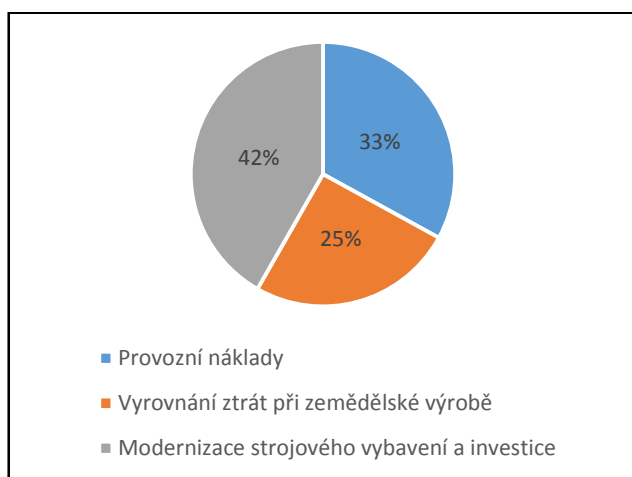
Na dotazníky odpověděly fyzické osoby, průměrně ve věku 48 let. V okruhu respondentů se nacházeli zemědělci, kteří soukromě začali hospodařit již po revoluci, dále také ti kteří hospodaří až po vstupu ČR do EU. V hospodářství zároveň v průměru pracuje 2,2 osob, kteří často jsou i rodinní příslušníci. Obhospodařovaná plocha jednotlivých subjektů průměrně vychází 82 ha. Všichni respondenti, kteří se zúčastnili šetření, provozují současně rostlinnou i živočišnou výrobu. Nezemědělskou činností se zabývá 31 % respondentů. V šesti případech se jedná o různou formu agroturistiky a v pěti případech o řemeslnou činnost. Dotace čerpají všichni oslovení respondenti. Některá z opatření Programu rozvoje venkova využilo 71 % subjektů. Důležitým zjištěním bylo, zda by byly jednotlivé subjekty výděleční i bez dotací. Výděleční i bez dotací by bylo 40 %, naopak na dotacích závislých bylo 53,3 % subjektů, zbytek odpověděl, že neví. Jaký význam mají dotace pro subjekty, 33,3 % subjektů uvedlo, že dotace

jsou pro ně rozhodující, pro 42,2 % velmi důležité a pro zbytek důležité.

Obr. č. 12: Získávání informací ohledně dotací (procentuální zastoupení)

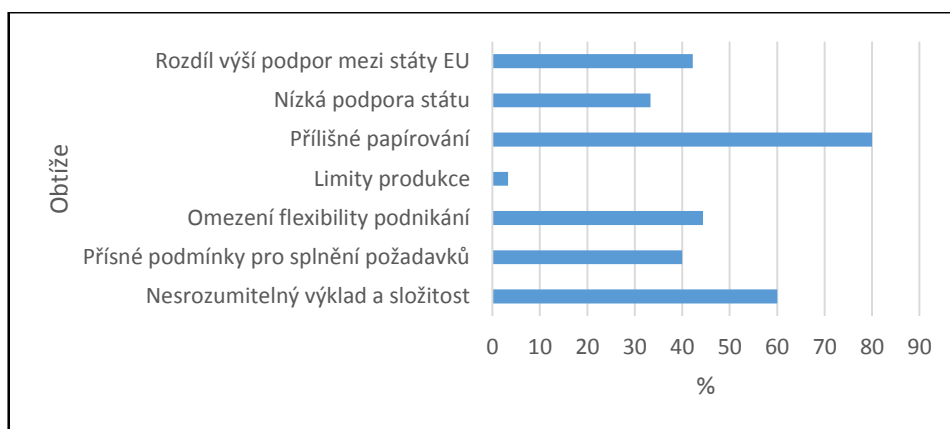
Soukromí zemědělci využívají nejvíce internetové stránky MZe a SZIFu, využívají také semináře a přednášky od SZIFu a MZe, stejně tak se obracejí přímo na regionální centra SZIF. V menší míře využívají služeb akreditovaného poradce (obr. č. 12). Jak moc je administrativa spojená s podáváním o dotace složitá, uvedlo 14 subjektů, že je velmi složitá, 23 subjektů složitá a zbytek respondentů (8) ji shledává přiměřenou.

Obr. č. 13: Využití prostředků z dotací (procentuální zastoupení)

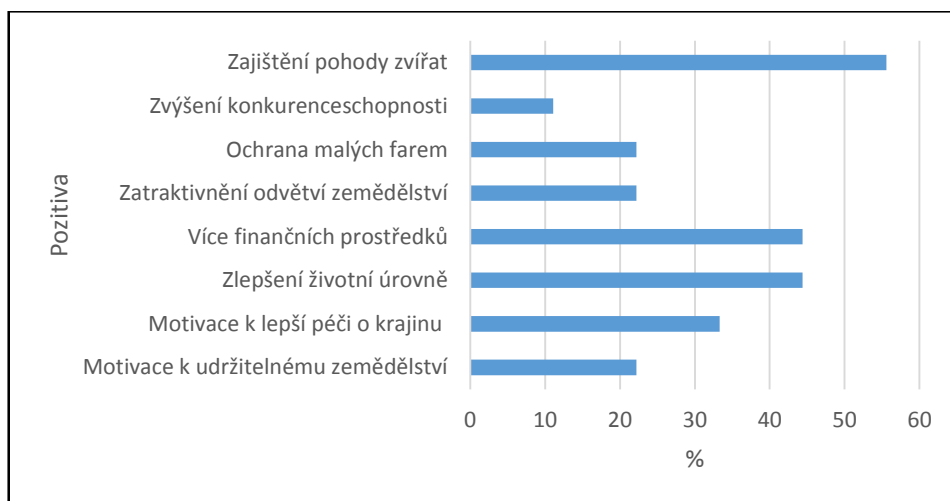
Další stránkou dotačních prostředků je otázka, na co jsou především tyto finance využity (obr. č. 13). Z šetření se ukázalo, že u FO jsou nejvíce prostředky použity na modernizaci strojového vybavení a různé investice, o něco méně jsou z prostředků hrazeny provozní náklady

a čtvrtina respondentů uvedla, že jsou z těchto prostředků hrazeny ztráty, které vzniknou při zemědělské činnosti.

Obr. č. 14: Obtíže v legislativě EU a SZP v rámci rozvoje subjektu (procentuální zastoupení)

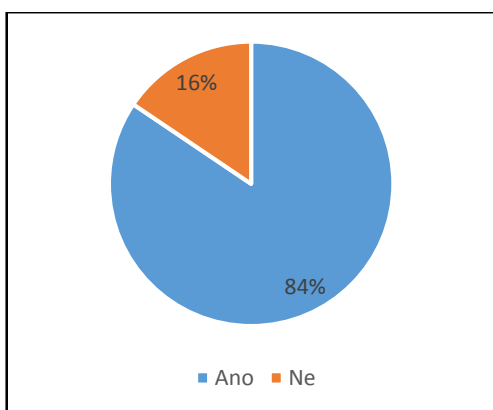
To, s jakými obtížemi se nejčastěji setkávají v legislativě EU a SZP, je vidět na obrázku č. 14. Jednoznačně největší obtíž spatřují v přílišném papírování, které je spojeno s problematikou dotací. S tím souvisí i často udávaný nesrozumitelný výklad, na druhém místě. Jako nejmenší obtíž byla jmenována stránka limitů produkce.

Obr. č. 15: Pozitiva SZP a dotační politiky, procentuální zastoupení (procentuální zastoupení)

Nejenom na negativní faktory, které jsou spojeny s legislativou SZP a dotací, ale zaměřeno bylo i na pozitiva (obr. č. 15), která zemědělci vnímají. Zde nejčastěji uváděným pozitivem bylo zajištění pohody zvířat, na druhém místě skončila pozitiva, která se týkají finančních prostředků a zlepšení životní úrovně, častěji zmiňována byla i motivace k lepší péči

o krajinu.

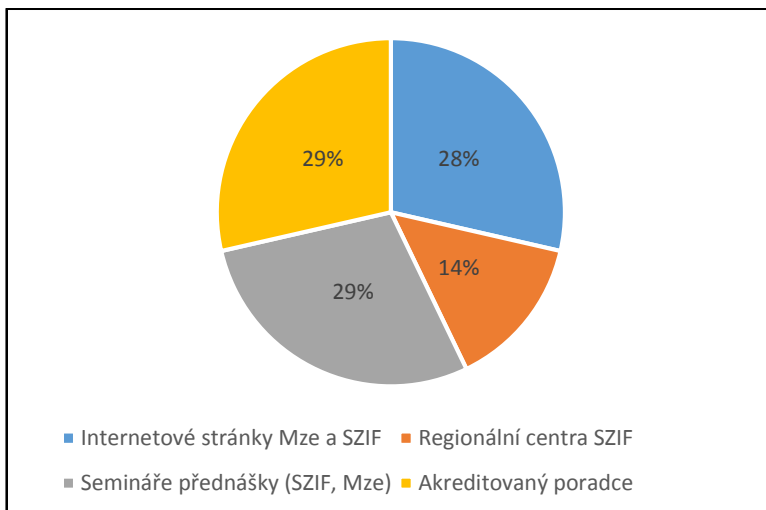

Obr. č. 16: Je pro subjekty SZP a dotační politika pozitivním faktorem (procentuální zastoupení)

Celkově když zemědělci měli odpovědět, zda je pro ně SZP a dotační politika pozitivním faktorem, odpovídali v 84 %, kladně (obr. č. 16). Jakou sledávají situaci v zemědělství po vstupu ČR do EU, odpovědělo, že se zhoršila 45 % a zlepšení uvedlo 55 %. Na otázku, jestli bylo vůbec správné, že dotace v zemědělství byly zavedeny. Odpovídali respondenti v 78 % ano, protože zemědělství díky nim funguje lépe a správně. Ostatní subjekty (22 %) se přiklonily k odpovědi, že by bez dotací zemědělství fungovalo naopak správně a lépe. Z hlediska budoucího vývoje hospodaření, jsou pro 33,3 % dotace důležité a počítají s nimi i v budoucnu. Pro 66,7 % jsou dotace také důležité, ale snaží se, aby jejich hospodaření fungovalo do budoucna a nebylo na nich závislé. Odpověď: ne nejsou důležité a hospodaření funguje tak aby se do budoucna bez nich obešlo, neodpověděl nikdo.

Výsledky pro právnické osoby:

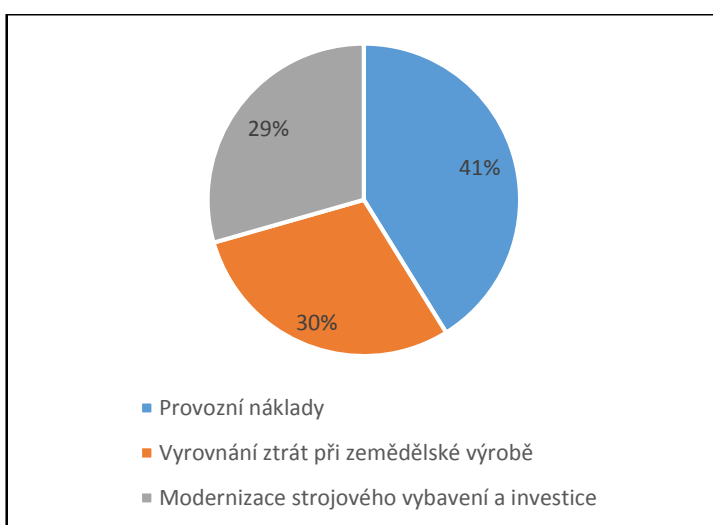
Na dotazníky pro právnické osoby odpovědělo 9 subjektů. Průměrně tyto společnosti zaměstnávají 46 zaměstnanců. V průměru obhospodařují 915 ha. Zabývají se rostlinnou i živočišnou výrobou. Nezemědělskou činností, kterou zahrnuje provoz bioplynové stanice, provozují 3 subjekty.

Obr. č. 17: Získávání informací ohledně dotací (procentuální zastoupení)

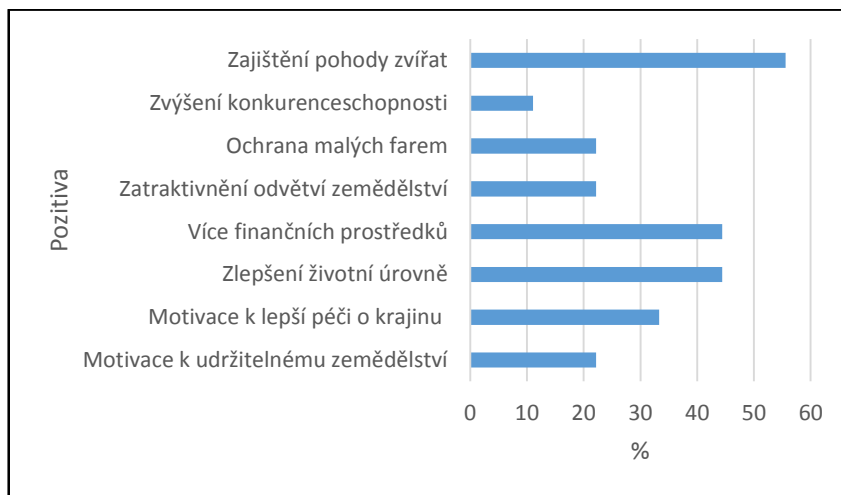
Informace ohledně problematiky dotací získávají subjekty nejčastěji z internetových stránek SZIF a MZe, stejně tak od akreditovaných poradců a také ze seminářů a přednášek (SZIF a MZe), nejméně využívají přímo regionálních center SZIF. Jeden subjekt navíc odpověděl, že informace získává také od Zemědělského svazu (obr. č. 17).

Dotace čerpají všechny subjekty, které odpověděly na dotazníky, Program rozvoje venkova využívají nebo v minulosti využily také všechny. Všech devět subjektů uvedlo, že by bez dotací nebyly výděleční. A tudíž jsou pro ně dotace rozhodující (ve čtyřech případech), velmi důležité (ve třech případech) a důležité (ve dvou případech). Administrativu spojenou s žádáním o dotace uvádí jako velmi složitou 2 subjekty, jako složitou 4 subjekty, jako přiměřenou 2 subjekty a jednoduchou ji shledává jeden subjekt.

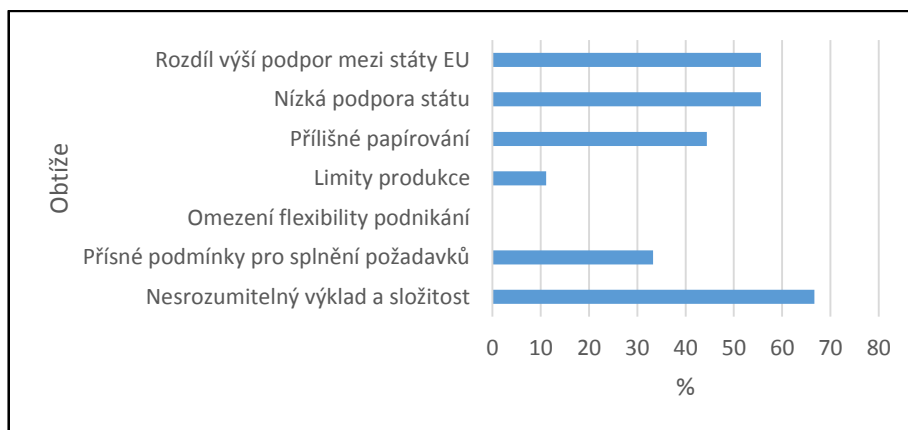
Obr. č. 18: Využití prostředků z dotací (procentuální zastoupení)

Na co jsou nejčastěji využívány finanční prostředky z dotací (obr. č. 18), odpovědělo nejvíce respondentů (41 %), že z nich hradí provozní náklady. V menší míře jsou jimi kryty ztráty a také méně jsou využity na modernizaci strojů a vybavení a investice.

Obr. č. 19: Pozitiva SZP a dotační politiky (procentuální zastoupení)

Obecně pozitivně hodnotí SZP 77,8 % subjektů. Jaká vidí dotazované společnosti příklady pozitiv na SZP a dotacích, mezi nejčastěji jmenované pozitivum bylo jmenováno zajištění pohody zvířat. Na druhém místě jsou finanční možnosti a zlepšení životní úrovně. Přes 30 % uvádí motivaci k lepší péči o krajinu (obr. č. 19).

Obr. č. 20: Obtíže v legislativě SZP v rámci rozvoje subjektu (procentuální zastoupení)

Nějaké obtíže spatřuje 66,7 % respondentů. Mezi nejčastěji zmiňované (obr. č. 20) patří nesrozumitelný výklad a složitost. 5 respondentů uvedlo rozdíl výše podpor mezi státy EU a také nízkou podporu od státu. Jaká situace v zemědělství nastala po vstupu ČR do EU. 77,8 %

respondentů zaznamenalo zlepšení situace, zbytek respondentů vidí v této změně zhoršení situace. Z hlediska dalšího vývoje podniku, shledává jako důležité dotace a počítá s nimi i do budoucna 77,8 % subjektů. Pro zbytek (22,2 %) jsou také důležité, ale do budoucna se bude snažit fungovat tak, aby mohl prosperovat i bez nich. Na odpověď, že pro ně dotace nejsou důležité a podnik funguje tak, aby se bez nich obešel, neodpověděl žádný z respondentů. Co se týče zavedení dotací do zemědělství, považuje za správné 6 subjektů a zbytek (3) má odlišný názor, zemědělství by bez nich fungovalo správně a lépe.

5.4.2. Dílčí závěr

Pokud se mezi sebou porovnají výsledky dotazníků PO a FO jsou zjištěny následující závěry:

- V hospodářství FO průměrně pracují 2 lidé (ve většině případů rodinní příslušníci), u PO je to v průměru 56 pracovníků.
- Obhospodařovaná plocha je průměrně u FO 82 ha a u PO 915 ha.
- Oba typy subjektů se zabývají živočišnou i rostlinnou výrobou.
- Nezemědělskou činnost provozuje 31,2 % FO (agroturistika a řemeslná činnost) a 33,3 % PO (bioplynová stanice).
- Nějakou formu dotací čerpají všechny oslovené subjekty, přičemž Program rozvoje venkova využilo 71 % FO a 100% PO.
- Výděleční bez dotací by nebylo 53,3 % FO a 100 % PO. Jako rozhodující pro hospodaření je uvedlo 4 subjekty PO a 15 FO.
- FO používají prostředky dotací nejvíce na modernizaci strojového vybavení a investice naopak PO prostředky z dotací hradí nejčastěji provozní náklady.
- Informace ohledně dotací získávají FO nejvíce z internetových stránek MZe a SZIF, tuto cestu stejně využívají také PO, ty také hojně využívají akreditovaných poradců, také semináře a přednášky (SZIF a MZe).
- Administrativa spojená s čerpáním dotací se zdá být složitá 51 % FO a 44,4 % PO.
- Mezi nejčastěji jmenované obtíže v legislativě SZP uváděly FO přílišné papírování a PO nesrozumitelný výklad a složitost.
- Situace v zemědělství po vstupu do EU se podle 55 % FO a 77,8 % PO zlepšila.
- Pozitiva v SZP vidí 84,4 % FO a 77,8 % PO, mezi nejčastěji jmenované patří zajištění pohody zvířat u obou typu subjektů, dále mezi častěji jmenované patří finanční

prostředky a zlepšení životní úrovně.

- Důležitost dotací i pro budoucí vývoj podniku/hospodaření přiznává 77,8 % PO a 33,3 % FO.
- Zavedení dotací za správné považuje 77,8 % FO a 55,6 % PO.

6. Diskuze

Dotační politika v zemědělství je jednou z velmi důležitých politik, nejen v rámci České republiky, ale významná je i pro celou Evropskou unii. SZP je důležitá i z toho důvodu, že poskytuje finanční prostředky v takové výši, které by samotná ČR jistě do zemědělství přispívat nemohla. Zemědělství je potřeba podporovat nejen proto, že produkuje dostatek zdravých potravin pro obyvatelstvo. Dalším důležitým úkolem zemědělství jsou také jeho mimoprodukční funkce. Právě zemědělství pečuje o krajinu a vytváří její vzhled, má vliv na jednotlivé složky životního prostředí. Bojnec et Tatruffe (2013) zdůrazňují že, zemědělství je hlavním přispěvatelem venkovské vitality, která zahrnuje sociální, ekonomické a kulturní aspekty: generuje zaměstnanost na venkově, přispívá ke kritické úrovni obyvatel nezbytné pro udržení veřejných služeb, poskytuje funkce, přitahuje cestovní ruch a udržuje živé tradice. Zemědělství je tedy úzce spjato také s venkovem, kde je důležité udržet populaci, která pracuje nejen v zemědělství i dalších oborech spjatých s venkovem.

Podle Barákové (2010) dotační systém SZP s národním systémem ČR pozitivně ovlivňují český zemědělský sektor, to ukazuje i terénní šetření v regionu, kdy pozitiva v SZP vidí zemědělské subjekty: 84,4 % FO a 77,8 % PO.

V regionu Sedlčansko jak soukromí zemědělci (fyzické osoby) tak i zemědělské společnosti (právnícké osoby) čerpají dotace v rámci zemědělské činnosti. Čerpají jak přímé platby, tak zároveň využívají Program rozvoje venkova a jeho opatření. Dotace pomohly zvýšit ziskovost zemědělství jako celku v rámci celé České republiky (Pechrová, 2014), toto tvrzení lze přiřadit také k analyzovanému regionu. Subjekty ze 100 % u PO a z 53,3 % FO za svou výdělečnost vděčí právě dotacím, protože bez dotací by nebyly tyto subjekty výděleční. Štolbová a kol. (2012) tvrdí, že zemědělci hospodařící ve všech typech LFA oblastí pokud by nebyli podporováni, došlo by ke snížení jejich životaschopnosti. V analyzovaném regionu tento jev může být potvrzen, protože jako významná se projevila podpora právě méně příznivých oblastí, v případě analyzovaného regionu (ostatní méně příznivé oblasti). Kdy významnou sumou z celkových finančních prostředků, jsou právě kompenzační platby za LFA. Právě v těchto oblastech je důležité podporovat zemědělce, aby nedocházelo k opouštění půdy a snižování pracovních míst v zemědělství. V těchto oblastech by totiž bez podpor mohlo dojít ke snížení životaschopnosti subjektů. Důležité je dodat, že veškeré dotace nevyužívají jen na to, aby byly pokryty ztráty v podnikání, ale také finanční prostředky investují do modernizace strojů a výroby. To následně působí tak, že mohou být konkurenceschopnější. V tomto lze

souhlasit se Svobodová a kol. (2011), že podpora zemědělství v podmínkách LFA vykazuje pozitivní výsledky.

Podle Svobodová a kol. (2011) vede systém dotací také k odklonu od živočišné produkce, to se u respondentů neprokázalo, všichni kdo se zúčastnili šetření, se zabývají jak rostlinnou tak i živočišnou výrobou.

Grega (2005) tvrdí, že pokud jsou dotace v zemědělství jednou zavedeny, těžko se následně odstraňují. S tímto tvrzením lze souhlasit, v analyzovaném regionu se k závislosti na dotacích připojila většina respondentů. Lze tedy stejně souhlasit i s tvrzením Boháčkové a kol. (2011), že zemědělské podniky v ČR by bez dotací měly existenční problémy, i v analyzovaném regionu byla zjištěna situace podobná, k závislosti na dotacích se připojily všechny oslovené podniky právnických osob.

Další problematikou je podle Bečvářové (2007) produktivita práce v zemědělství, která roste. Je snad možné, že právě díky dotacím, protože jejich prostřednictvím si zemědělské subjekty mohou pořídit modernější, výkonnější techniku, využít modernější postupy. Následně však dochází k tomu, že právě díky těmto skutečnostem, není v zemědělství k zapotřebí tolik pracovníků. Snižuje se tedy počet pracovních míst. Lidé doposavad pracující v zemědělství nemají uplatnění na venkově, odchází z venkova především do měst. Kvůli tomuto trendu by mělo docházet k diverzifikaci činnosti na venkově a vedle zemědělství se věnovat i jiným činnostem, kde mohou vzniknout nová místa.

Ze SWOT analýzy pro zemědělství regionu Sedlčansko vyplynuly skutečnosti, jejichž případným řešením mohou být některá z opatření Programu rozvoje venkova 2014 – 2020. Na tato opatření mohou čerpat podpory všichni zemědělské podnikatelé. Jelikož je zemědělství s venkovem úzce spjato, jsou právě kromě přímých podpor stejně tak důležitá opatření PRV. Shodně uvádějí důležitost SZP Petrick a Zier (2012), kdy se podpora investic, agro-environmentální opatření a široká škála opatření pro rozvoj venkova stala důležitým impulsem pro vytváření pracovních míst pomocí těchto dodatečných funkcí. V regionu Sedlčanska by právě tato vybraná opatření mohla v budoucnu zlepšit situaci ohledně vylidňování venkova a odchodu lidí do měst.

Svobodová a Věžník (2011), ve své studii pro kraj Vysočina zjistili, že zemědělci jako největší pozitivum vidí v nárůstu finančních prostředků, prostřednictvím dotací. S tímto faktem lze souhlasit i pro analyzovaný region, kdy subjekty nejčastěji uváděly finanční prostředky jako výraznou výhodu. Svobodová a Věžník (2011) zároveň upozorňují na problém v tom, že se stávají na této podpoře závislé. I tento problém byl v regionu zjištěn, závislost na dotacích

přiznalo 100 % PO a 53,3 % FO. Pro kraj Vysočina (Svobodová a Věžník, 2011) uváděli zemědělci jako negativum také zatěžující administrativu. V regionu Sedlčanska subjekty uváděly shodně přílišné papírování a nesrozumitelný výklad a složitost.

Jak uvádí Matthews (2013) mnoho zemědělských postupů vyvíjí tlak na životní prostředí, což vede mimo jiné k erozi půdy. Proto udržitelné hospodaření s přírodními zdroji a opatření v oblasti klimatu je jedním ze tří cílů SZP po roce 2014. Tento jev je problémem celé České republiky, situace pro region Sedlčanska je v tomto případě také závažná. I v tomto ohledu by měly být prospěšné právě nové zavedené prvky SZP, upřednostňující postupy, které jsou v souladu s ochranou životního prostředí.

Podle Boháčkové a kol. (2011) v rámci EU existují státy, kde celkový zemědělský příjem i bez dotačních prostředků dosahuje příznivých kladných hodnot. Dotace tedy sice pomáhají silně „vylepšit“ příjmy ze zemědělské činnosti. Ale nicméně rozhodující je stále efektivnost hospodaření samotných podniků, přístup k využití prostředků, šetření nákladů apod. Je tedy důležité, aby se zemědělské subjekty snažily rozvíjet podnikání způsobem, které není plně závislé na dotacích, následně být schopní existovat i bez dotací. Aby právě nedocházelo k situaci, kdy předem počítají s finančními prostředky z dotací a ztratí zájem o to být prosperující bez dotací. Následně by se nesnažily být nejrůznějšími prostředky efektivní.

Nelze tedy jednoznačně říci, zda dotační politika v zemědělství má jednoznačně pozitivní nebo naopak negativní dopad. Je ovšem nutné dodat, že právě i díky dotacím je zemědělství výdělečné, a proto existují stále lidé, kteří jsou ochotni pracovat v zemědělství, produkovat potraviny, pečovat o krajinu a žít na venkově.

7. Závěr

V teoretické části došlo k představení problematiky dotační politiky v zemědělství. Zaměřena byla nejen na důvody vzniku takových podpor, ale zdůrazněny byly i různé názory na tuto problematiku. Dotační politika nemá vždy jen pozitivní stránky, ale s touto tematikou se váží i negativní dopady. Následně byla popsána společná zemědělská politika s jejími cíli a principy. Popsán byl systém dotací a podpor pro zemědělství. Byla nastíněna aktuální struktura přímých plateb i Programu rozvoje venkova. Zemědělci jsou podporováni nejen v rámci EU, ale některé nástroje má i samotná ČR. Následně došlo k zaměření na Českou republiku, jak jsou dotace zemědělci čerpány a jaký mají vliv na situaci českého zemědělství. Přičemž obecně vliv dotací na české zemědělství je pozitivní, díky dotacím jsou zemědělské subjekty výdělečné a dosahují tedy zisku. Významné dotace jsou především ve znevýhodněných oblastech, kde zaručují životaschopnost zemědělských subjektů.

V praktické části byl vybrán region Sedlčanska a na tomto regionu byla prakticky ukázána problematika dotací. V části šetření ohledně získaných dotací za rok 2014 zemědělskými subjekty, bylo zjištěno, že největší procentuální podíl z celkové sumy získaných dotací zaujímají platby na plochu. Nejméně prostředků čerpali naopak zemědělci za tituly využití poradenských služeb, za bahnice, kozy pasené na TTP a za přechodné vnitrostátní podpory.

Z hlediska rozdílnosti v čerpání jednotlivých titulů mezi PO a FO, je možné konstatovat, že byly nalezeny rozdíly mezi čerpáním ve sledovaných titulech. Zcela shodně bylo čerpáno pouze titulu platba na plochu, kdy oba typy subjektů čerpaly ve 100 % případů. Samozřejmě významný rozdíl je i ve výši finančních prostředků za tyto tituly, kdy PO získávají významně vyšší finanční prostředky.

Po srovnání struktury vyplacených prostředků v regionu a v celé ČR, byl zaznamenán rozdíl v platbách za méně příznivé oblasti, kdy podíl těchto prostředků v regionu výrazně převyšuje podíl v celorepublikové struktuře rozdělení dotací a stává se tak významnější platbou pro zemědělce v regionu, než je celorepublikový průměr.

Ze SWOT analýzy vychází závěry, které naznačují, že by mělo dojít k podpoře agroturistiky v regionu, dále k podpoře dalších nezemědělských aktivit a tedy k diverzifikaci činností zemědělských subjektů. Podpořit by se měli i mladí zemědělci. Zabránit nepříznivým následkům zemědělského sektoru na životní prostředí pomocí podpor zemědělcům, kteří hospodaří udržitelným způsobem šetrným k životnímu prostředí. Výhodné je, že na všechna

tato opatření jsou vypsány výzvy v rámci Programu rozvoje venkova a zemědělci mohou těmto problémům čelit prostřednictvím dotací.

Zemědělci využívají dotace nejenom na pokrytí provozních nákladů a vyrovnání ztrát, které vzniknou při zemědělské výrobě, ale také na modernizaci výroby a strojové techniky, čímž získávají jistou míru konkurenceschopnosti. Ovšem jak bylo zjištěno z terénního šetření, vnímají existenci dotací i negativně a to tak, že existují rozdíly ve výši podpor mezi státy EU. Dotace vedou ke zvyšování cen půdy a cen za nájem půdy a zvyšování cen dalších potřebných vstupů. Tím pádem těmto následky ke konkurenceschopnosti nepřispívají. Další negativum vidí i v nerovných podmínkách jednotlivých států EU a obtíže spatřují v přílišné byrokracii a složité legislativě. Region se potýká i s problémy týkajícími se přírodních zdrojů. V regionu byla zaznamenána vodní eroze, která je způsobena zemědělskou činností a zároveň negativně doléhá na celkové životní prostředí. Tomu a i dalším faktorům, které negativně působí na přírodní zdroje, by měla pomoci nová opatření SZP pro období 2014 – 2020. Především prostřednictvím plateb (greening), které pomocí podpor upřednostňují zemědělce, kteří dodržují postupy příznivé pro klima a životní prostředí a spějí k udržitelnému hospodaření s přírodními zdroji. Venkov v regionu Sedlčanska se i přes dotační politiku stále potýká s problémy, jako jsou snižující se počet obyvatel, odchod lidí do měst, stárnutí venkovské populace, snižující se počet zemědělských podnikatelů. Zároveň je nutné zdůraznit, že dotační politika výrazně přispěla ke zlepšení životní úrovně pracovníků v zemědělství. S přihlédnutím k těmto skutečnostem hypotézu: Dotační politika v regionu Sedlčansko přispívá ke konkurenceschopnosti zemědělství, udržitelnému řízení přírodních zdrojů a k vyváženému rozvoji venkova, není možné potvrdit.

Obecně zajišťuje dotační politika finanční prostředky do zemědělství, tím pozitivně působí, jak na české zemědělství, tak i na vybraný region. Výrazný rozdíl mezi čerpáním dotací v analyzovaném regionu a celorepublikovou situací jsou platby za méně příznivé oblasti. Hypotézu: Využívání dotací v regionu je srovnatelné se situací na celorepublikové úrovni, ze zjištěných dat není možné potvrdit.

8. Seznam literatury

- Baráková, B. 2010. Financování společné zemědělské politiky Evropské unie se zaměřováním na Českou republiku. Technická univerzita v Liberci. Liberec. 162 s. ISBN: 978-80-7372-657-7.
- Bečvářová, V. 2007. Koncepce a vývoj agrární politiky EU a USA. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně. Brno. 94 s. ISBN: 978-80-7375-133-3.
- Boháčková, I., Antoušková, M., Brožová, I., Červená, G., Hudečková, H., Lošťák, M., Malá, Z., Tomšík, K. 2011. Finanční podpora zemědělství a regionálního rozvoje - vybrané aspekty. Powerprint Praha. Praha. 126 s. ISBN: 978-80-87415-32-0.
- Bojnec, Š., Tatruffe, L. 2013. Farm size, agricultural subsidies and farm performance in Slovenia. *Land Use Policy*. 32. 207-217.
- Ciaian, P., Kancs, D., Gomez, P., S. 2015. Income distributional effects of CAP subsidies: Micro evidence from the EU. *Outlook on Agriculture*. 44 (1). 19-28.
- Ciaian, P., Kancs, D., Swinnen, J. 2014. The Impact of the 2013 Reform of the Common Agricultural Policy on Land Capitalization in the European Union. *Applied Economic Perspectives and Policy*. 36 (4). 643-673.
- Chermack, T., J., Bernadette, K., K. 2007. The use of and misuse of SWOT analysis and implications for HRD professionals. *Human Resource Development International*. 10 (4). 383-399.
- Disman, M. 2005. Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele. Karolinum. Praha. 374 s. ISBN: 80-7066-822-9.
- Gomez P., S., Ciaian, P., Cristoiu, A., Sammeth, F. 2011. The future of agriculture. Prospective scenarios and modelling approaches for policy analysis. *Land Use Policy*. 31. 102-113.

- Grega, L. 2005. Ekonomická opodstatněnost podpory zemědělství. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Provozně ekonomická fakulta. Brno. 50 s. ISBN: 80-7157-829-0.
- Juntti, M. 2012. Implementing Cross Compliance for Agriculture in the EU: Relational Agency, Power and Action in Different Socio-Material Contexts. *Sociologia Ruralis*. 52 (3). 294-310.
- Křístková, Z., Ratinger. 2014. Potenciální distribuční efekty reformy Společné zemědělské politiky a vyvolaná strukturální změna. *Ekonomický časopis*. 62 (5). 473-495.
- Malá, Z., Červená, G., Antoušková, M. 2011. Analysis of the Impact of Common Agricultural Policy on Plant Production in the Czech Republic. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*. 59 (7). 237-244.
- Malíček, J., Hlaváčková, Š., Jalovecká, M. 2007. Přírodní zajímavosti Sedlčanska. Nová tiskárna Pelhřimov. Pelhřimov. 103 s. ISBN: 978-80-86559-68-1.
- Matthews, A. 2013. Greening agricultural payments in the EU's Common Agricultural Policy. *Bio-based and Applied Economics*. 2 (1). 1-27.
- Meyer, C., Matzdorf, B., Müller, K., Schleyer, Ch. 2014. Cross Compliance as payment for public goods? Understanding EU and US agricultural policies. *Ecological Economics*. 107. 185-194.
- Milenov, P., Vassilev, V., Vassileva, A., Radkov, R., Samoungi, V., Dimitrov, Z., Vichev, N. 2014. Monitoring of the risk of farmland abandonment as an efficient tool to assess the environmental and socio-economic impact of the Common Agriculture Policy. *International Journal of Applied Earth Observation and Geoinformation*. 32. 218-227.
- Ministerstvo zemědělství ČR. 2015. Průvodce zemědělce Kontrolou podmíněnosti platný pro rok 2015. Ministerstvo zemědělství České republiky. Praha. 270 s. ISBN 978-80-7434-208-0.
- Mouysset, L. 2014. Agricultural public policy: Green or sustainable? *Ecological Economics*. 102. 15-23.

Némenthová, J., Dubcová, A., Kramáreková, H. 2014. The Impacts of the European Union's Common Agricultural Policy on Agriculture in Slovakia/ Dopady společné zemědělské politiky Evropské unie na zemědělství Slovenska. *Moravian Geographical Reports*. 22 (4). 51-64.

Neumann, P. 2004. Společná zemědělská politika EU: vznik, vývoj a reformy, mezinárodní komparace. *Oeconomica*. Praha. 65 s. ISBN: 80-245-0814-1.

Pechrová, M. Impact of EU Membership on the Development of the Czech Agriculture. 2014. In *Proceedings of the 2. International Conference on European Integration 2014*. 15. 05. 2014. Ostrava: VŠB - Technical University of Ostrava. 545-552.

Perlín, R., Kučerová, S., Kučera, Z. 2010. Typologie venkovského prostoru Česka. *Geografie*. 115 (2). 161-187.

Petrick, M., Zier, P. 2012. Common Agricultural Policy effects on dynamic labour use in agriculture. *Food Policy*. 37 (6). 671-678.

Rothbard, M., N., Šíma, J., Šťastný, D. 2005. *Ekonomie státních zásahů*. Liberální institut. Praha. 443 s. ISBN: 80-86389-10-3.

Samuelson, P., A., Nordhaus, W., D. 1991. *Ekonomie*. Svoboda. Praha. 1011 s. ISBN: 80-205-0192-4.

Svobodová, E., Bečvářová, V., Vinohradský, K. 2011. Intenzivní a extenzivní využívání přírodních zdrojů zemědělství ČR. Mendelova univerzita v Brně. Brno. 136 s. ISBN: 978-80-7375-579-9.

Svobodová H., Věžník A. 2011. Impacts of the Common Agricultural Policy of the European Union in the Vysočina region (Czech Republic) by the view of the farmers. *Journal of Central European Agriculture*. 12 (4). 726–736.

Štolbová, M., Hlavsa, T., Hruška, M., Kučera, J. 2012. Hospodaření zemědělců v oblastech s přírodními omezeními po vstupu ČR do EU. *Ústav zemědělské ekonomiky a informací*. Praha.

118 s. ISBN: 978-80-86671-93-2.

Tomšík, K. 2009. Vývoj a perspektivy evropského venkova: aspekty konkurenceschopnosti a udržitelného rozvoje v evropském venkovském prostoru v prostředí globalizace. Wolters Kluwer Česká republika. Praha 208 s. ISBN: 978-80-7357-495-6.

Elektronické zdroje:

Český statistický úřad. Ekonomické subjekty podle převažující činnosti CZ-NACE. [online]. Praha. Český statistický úřad. [cit. 2015-12-02]. Dostupné z <<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=statistiky#katalog=30831>>.

Český statistický úřad. Vývoj vybraných ukazatelů v SO ORP Sedlčany. [online]. Praha. Český statistický úřad. [cit. 2015-11-19]. Dostupné z <<https://www.czso.cz/csu/xs/vyvoj-vybranych-ukazatelu-v-so-orp-sedlcany>>.

Český statistický úřad. Vývoj vybraných ukazatelů v SO ORP Sedlčany. [online]. Praha. Český statistický úřad. [cit. 2015-11-23]. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/xs/vekove_slozeni_obyvatelstva_stc_kraje>.

Český statistický úřad. Vývoj vybraných ukazatelů v SO ORP Sedlčany. [online]. Praha. Český statistický úřad. [cit. 2015-11-23]. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/czso/csu_a_uzemne_analyticke_podklady>.

Český statistický úřad. Vývoj vybraných ukazatelů v SO ORP Sedlčany. [online]. Praha. Český statistický úřad. [cit. 2015-11-23]. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/xs/casove_rady_regionalni>.

Město Sedlčany. Územní plán města Sedlčany. [online]. [cit. 2015-10-21]. Dostupné z <<http://mesto-sedlcany.cz/taxonomy/term/634>>.

Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Veřejný rejstřík a Sbírký listin. [online]. Praha. Ministerstvo spravedlnosti České republiky. [cit. 2016-02-12]. Dostupné z

<<https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik>>.

Ministerstvo zemědělství ČR. Situační a výhledová zpráva Půda. [online]. Praha. Ministerstvo zemědělství České republiky. 2012. [cit. 2015-11-23]. ISBN: ISBN 879-80-7434-088-8. Dostupné z <<http://eagri.cz/public/web/mze/potraviny/publikace-a-dokumenty/situacni-a-vyhledove-zpravy/puda/>>.

Ministerstvo zemědělství ČR. Struktura dotačních zdrojů. [online]. Praha. Ministerstvo zemědělství ČR. [cit. 2015-09-23]. Dostupné z <<http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/>>.

Ministerstvo zemědělství ČR. Zásady, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotací na rok 2015, na základě § 1, § 2 a § 2d zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů. [online]. Praha. Ministerstvo zemědělství České republiky. 2015. [cit. 2015-11-25]. Dostupné z <https://www.szif.cz/.../CmDocument?...dotace%2Fnarodni_dotace%2F14...>.

Ministerstvo zemědělství ČR. Zemědělství 2014. [online]. Praha. Ministerstvo zemědělství České republiky. 2015. [cit. 2015-11-23]. ISBN: 978-80-7434-219-6. Dostupné z <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnoticí-zpravy/publikace-zemedelstvi/>>.

Ministerstvo zemědělství ČR. Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2013. [online]. Praha. Ministerstvo zemědělství České republiky. 2013. [cit. 2015-08-23]. Dostupné z <<http://eagri.cz/public/web/mze/...a...zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/>>.

Sdružení obcí Sedlčansko. Agroturistika. [online]. [cit. 2015-08-23]. Dostupné z <<http://www.sedlcansko.cz/sedlcanskem-s-rodinou/agroturistika/>>.

Státní zemědělský intervenční fond. Program rozvoje venkova na období 2014 - 2020. [online]. Praha. Státní zemědělský intervenční fond. 2015. [cit. 2015-08-25]. Dostupné z <https://www.szif.cz/cs/prv2014-prog_dokumenty>.

Státní zemědělský intervenční fond. Metodická příručka k novým podmínkám poskytování

přímých plateb v roce 2015 v České republice. [online]. Praha. Státní zemědělský intervenční fond. 2015. [cit. 2015-08-12]. Dostupné z <<http://www.szif.cz/cs/prime-platby>>.

Státní zemědělský intervenční fond. Seznam příjemců dotací. [online]. Praha. Státní zemědělský intervenční fond. 2015. [cit. 2015-08-12]. Dostupné z <<http://www.szif.cz/irj/portal/szif/seznam-prijemcu-dotaci>>.

Státní zemědělský intervenční fond. Příručka pro žadatele. [online]. Praha. Státní zemědělský intervenční fond. 2015. [cit. 2015-08-12]. Dostupné z <<https://www.szif.cz/cs/prime-platby>>.

Vošta, M. Společná zemědělská politika EU a její aplikace v České republice. Současná Evropa [online]. 2010. 2. [cit. 2015-09-15]. Dostupné z <<http://www.vse.cz/se/42>>.

Výzkumný ústav meliorací a ochrany půd. Statistická ročenka půdní služby. [online]. Zbraslav. Výzkumný ústav meliorací a ochrany půd. 2014. [cit. 2016-01-21]. Dostupné z <<http://statistiky.vumop.cz/?core=account> >.

Použité zákony:

Česko. Nařízení vlády č. 50 ze dne 16. března 2015 o stanovení některých podmínek poskytování přímých plateb zemědělcům a o změně některých souvisejících nařízení vlády. In: Sbírka zákonů České republiky. 2015. částka 25. Dostupné také z <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/legislativa/legislativacr/primeplatby/_obsah_cz_mze_ministerstvozemedelstvi_legislativa_LegislativaMZe_puvodni-zneni_narizeni-vlady-2015_50.html>.

Česko. Zákon č. 252 ze dne 24. září 1997 o zemědělství ve znění zákonů č. 62/2000 Sb., č. 307/2000 Sb., č. 128/2003 Sb., č. 85/2004 Sb., č. 317/2004 Sb., č. 94/2005 Sb., č. 441/2005 Sb., č. 444/2005 Sb., č. 230/2006 Sb., nálezů Ústavního soudu č. 409/2006 Sb., zákonů č. 35/2008 Sb., č. 95/2009 Sb., č. 109/2009 Sb., č. 291/2009 Sb., č. 73/2011 Sb., č. 167/2012 Sb., č. 64/2014 Sb. a č. 179/2014 Sb. In: Sbírka zákonů České republiky. 1997. částka 85. Dostupné také z <http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/Legislativa-MZe_uplna-zneni_zakon-1997-252-viceoblasti.html>.

9. Seznam použitých zkratk

BTPM	Bez tržní produkce mléka
CC	Cross Compliance
ČHMÚ	Český hydrometeorologický úřad
ČSÚ	Český statistický úřad
DZES	Dobrý zemědělský a environmentální stav
EAFRD	European Agricultural Fund for Rural Development (Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova)
EAGF	European Agricultural Guarantee Fund (Evropský zemědělský záruční fond)
EFA	Ecological Focus Areas (plochy v ekologickém zájmu)
EIP	Evropské inovační partnerství
EU	Evropská unie
FO	Fyzické osoby
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade (Všeobecná úmluva o clech a obchodu)
HNP	Hrubý národní produkt
LEADER	Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale (Komunitně vedený místní rozvoj)
LFA	Less-favoured areas (méně příznivé oblasti)
LPIS	Land Parcel Identification System (geografický informační systém, který je tvořen primárně evidencí využití zemědělské půdy)
MZe	Ministerstvo zemědělství
ORP	Obec s rozšířenou působností
PGRLF	Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond
PO	Právnícké osoby
PRV	Program rozvoje venkova
SAPARD	Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development (Speciální předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova)
SAPS	Single Area Payment Scheme (jednotná platba na plochu)
SZIF	Státní zemědělský informační fond
SZP	Společná zemědělská politika
TTP	Trvalé travní porosty

10. Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník pro fyzické osoby (soukromé zemědělce)

Příloha č. 2: Dotazník pro právnické osoby (zemědělské společnosti)

Dotazník pro fyzickou osobu:

1. Obec (název):
2. Věk:
3. Od jakého roku soukromě hospodaříte?:
4. Osoby pracující ve Vašem hospodářství (počet): z toho rodinní příslušníci:
5. Obhospodařovaná plocha v ha:
6. Zemědělská výroba
 - a) rostlinná
 - b) živočišná
 - c) rostlinná i živočišná
7. Zabýváte se v rámci Vašeho podnikání i jinou nezemědělskou činností:
 - a) ne
 - b) ano
8. V případě, že ano jakou (možné označení více odpovědí):
 - a) agroturistika, venkovská turistika
 - b) pohostinství
 - c) výroba biopaliv
 - d) bioplynová stanice
 - e) řemeslná činnost
 - f) jiná (jmenujte):.....
9. Čerpáte dotace (z EU či národní): a) ano b) ne
10. Využily jste v minulosti či budete využívat některá z opatření Programu rozvoje venkova v rámci Vašeho hospodaření?
 - a) ano
 - b) ne
11. Kde získáváte informace ohledně dotací (možné označení více odpovědí):
 - a) internetové stránky Ministerstva zemědělství (eagri.cz), SZIF
 - b) v regionálních centrech SZIF
 - c) semináře, přednášky pořádané Mze nebo SZIFem

- d) akreditovaný poradce
- e) jinde (jmenujte).....

12. Byla by Vaše zemědělská činnost výdělečná i bez dotací:

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

13. Jak moc jsou dotace důležité pro Vaše podnikání (z hlediska chodu subjektu):

- a) rozhodující
- b) velmi důležité
- c) důležité
- d) méně důležité
- e) obešel bych se bez nich

14. Jak složitá se Vám zdá být administrativa spojená s podáváním žádostí o dotace?

- a) velmi složitá
- b) složitá
- c) přiměřená
- d) jednoduchá

15. K jakému účelu jsou nejvíce finanční prostředky z dotací používány?

- a) na provozní náklady
- b) vyrovnání ztrát při zemědělské výrobě
- c) modernizace strojového vybavení a investice
- d) jiné účely (jmenujte).....

16. Vnímáte nějaké obtíže spojené s legislativou a zákony EU, společnou zemědělskou politikou v rozvoji podnikání subjektu?

- a) ano
- b) ne

Pokud ano jak (možné označení více odpovědí):

- a) nesrozumitelný výklad a složitost
- b) přísné podmínky pro splnění požadavků
- c) omezení flexibility podnikání
- d) limity produkce
- e) přílišné papírování
- f) nízká podpora státu

g) rozdíl výší podpor mezi státy EU

h) jiné (vypište).....

17. Situace v zemědělství v ČR po vstupu do EU, zlepšila nebo zhoršila se pro Váš podnik, případně v čem?

a) zlepšení:

b) zhoršení:

18. Vidíte ve společné zemědělské politice a následné dotační politice nějaká pozitiva?

a) ano

b) ne

Pokud ano (možné označení více odpovědí):

a) motivace k udržitelnému zemědělství

b) motivace k lepší péči o krajinu

c) zlepšení životní úrovně

d) více finančních prostředků

e) zatraktivnění odvětví zemědělství

f) ochrana malých farem

g) zvýšení konkurenceschopnosti

h) zajištění pohody zvířat

i) další (jmenujte).....

19. Jsou z hlediska budoucnosti pro Váš podnik dotace důležité, a směřujete svůj další rozvoj také podle toho?

a) ano jsou důležité, počítám s nimi i v budoucnu

b) ano jsou důležité, ale snažím se, aby naše hospodaření fungovalo do budoucna i bez nich

c) ne nejsou důležité, moje hospodaření funguje tak, aby se bez nich do budoucna obešlo

20. Je správně, že byly dotace v zemědělství zavedeny:

a) ano, zemědělství je potřebuje, funguje díky nim správně a lépe

b) ne, zemědělství by bez nich fungovalo správně a lépe

c) jiný názor.....

Dotazník pro právnickou osobu:

1. Sídlo podniku:
2. Počet pracovníků:
3. Obhospodařovaná plocha v ha:
4. Zaměření zemědělské výroby
 - a) rostlinná
 - b) živočišná
 - c) rostlinná i živočišná
5. Zabýváte se v rámci Vašeho podniku i jinou nezemědělskou činností (např.: agroturistika, výroba biopaliv, bioplynová stanice):
 - a) ne
 - b) ano

V případě, že ano jakou:

 - g) agroturistika, venkovská turistika
 - h) výroba biopaliv
 - i) bioplynová stanice
 - j) řemeslná činnost
 - k) jiná (jmenujte):.....
6. Čerpáte dotace (z EU, národní dotace): a) ano b) ne
7. Využily jste v minulosti, či budete využívat některá z opatření Programu rozvoje venkova v rámci Vašeho hospodaření?
 - c) ano
 - d) ne
8. Kde získáváte informace ohledně dotací (možné označení více odpovědí):
 - a) internetové stránky Ministerstva zemědělství (eagri.cz) nebo SZIF
 - b) v regionálních centrech SZIF
 - c) semináře, přednášky pořádané Mze nebo SZIFem
 - d) akreditovaný poradce
 - e) jinde.....
9. Byla by Vaše zemědělská činnost výdělečná i bez dotací:
 - a) ano

- b) ne
- c) nevím

10. Jak moc jsou dotace důležité pro podnikání (z hlediska chodu subjektu):

- f) rozhodující
- g) velmi důležité
- h) důležité
- i) méně důležité
- j) obešli bychom se bez nich

11. Jak složitá se Vám zdá být administrativa spojená s podáváním žádostí o dotace?

- a) velmi složitá
- b) složitá
- c) přiměřená
- d) jednoduchá

12. K jakému účelu jsou nejvíce finanční prostředky z dotací používány?

- a) na provozní náklady
- b) vyrovnání ztrát při zemědělské výrobě
- c) modernizace strojového vybavení a investice
- d) jiné účely.....

13. Vnímáte nějaké obtíže spojené s legislativou a zákony EU, společnou zemědělskou politikou v rozvoji podnikání subjektu?

- a) ano
- b) ne

Pokud ano jak (možné označení více odpovědí):

- a) nesrozumitelný výklad a složitost
- b) přísné podmínky pro splnění požadavků
- c) omezení flexibility podnikání
- d) limity produkce
- e) přílišné papírování
- f) nízká podpora státu
- g) rozdíl výší podpor mezi státy EU
- h) jiné.....

14. Situace v zemědělství v ČR po vstupu do EU, zlepšila nebo se zhoršila pro Váš podnik případně v čem?

- c) zlepšení:
- d) zhoršení:

15. Vidíte ve společné zemědělské politice nějaká pozitiva?

- c) ano
- d) ne

Pokud ano (možné označení více odpovědí):

- a) motivace k udržitelnému zemědělství
- b) motivace k lepší péči o krajinu
- c) zlepšení životní úrovně
- d) diverzifikace zemědělské činnosti
- e) více finančních prostředků
- f) zatraaktivnění odvětví zemědělství
- g) ochrana malých farem
- h) zvýšení konkurenceschopnosti
- i) zajištění pohody zvířat
- j) další (jmenujte):

16. Jsou z hlediska budoucnosti pro Váš podnik dotace důležité, a směřujete svůj další rozvoj také podle toho?

- d) ano jsou důležité, počítáme s nimi i v budoucnu
- e) ano jsou důležité, ale snažíme se, aby náš podnik fungoval do budoucna i bez nich
- f) ne nejsou důležité, náš podnik funguje tak, aby se bez nich do budoucna obešel

17. Je správně, že byly dotace v zemědělství zavedeny:

- a) ano, zemědělství je potřebuje, funguje díky nim správně a lépe
- b) ne, zemědělství by bez nich fungovalo správně a lépe
- c) jiný názor.....